

Undervisningsvejledning for International Økonomi B

1. del: Om de almene pædagogiske principper i undervisningen.

Første del af undervisningsvejledningen omhandler de overordnede og almene pædagogiske principper, der gælder i alle fag, hvorimod anden del omhandler de enkelte fags fagdidaktiske undervisningsvejledninger.

Gu-reformen er baseret på fire overordnede grundtanker i undervisningen: kulturbaseret undervisning, den andetsprogs-pædagogiske tilgang, elevens læring i centrum og teamlærerordningen.

Kulturbaseret undervisning betyder i al sin enkelthed, at undervisningen tager sit udgangspunkt i den sociale og samfundsmæssige kontekst, hvori læringen foregår og eleven befinder sig. Dette betyder i praksis, at læreren i sin undervisning i så høj grad som muligt inddrager elevernes forudsætninger og sociale og kulturelle baggrund og perspektiverer sin undervisning til denne (kontekstualisering), så undervisningen opleves som relevant for eleverne. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring. Tankerne om den kulturbaserede undervisning kendes også fra det danske gymnasium, hvor det opfattes som naturligt, at faglærerne perspektiverer undervisningen og faget til danske forhold.

Den andetsprogs-pædagogiske tilgang til undervisningen skal ses i forbindelse med tankerne om at alle lærere i det grønlandske gymnasium er ”sproglærere”. Undervisningen i alle fag skal derfor tilrettelægges således, at den både styrker elevernes faglige såvel som sproglige niveau. Der lægges her vægt på en funktionel sprogudvikling hos den enkelte elev i forbindelse med arbejdet med det faglige stof. Målet for den andetsprogs-pædagogiske praksis er at udvikle elevernes kommunikative kompetencer på såvel modersmål som andetsprog. Dette betyder også at læreren, der måske ikke selv er grønlandssproget, skal være bevidst om at eleverne – eller visse af eleverne - opfatter dansk som et andetsprog og at de derfor skal sikre eleverne muligheden for at tale såvel grønlandsk som dansk indbyrdes i undervisningen. En central opgave for arbejdet med sproglige delfærdigheder – eksempelvis at lytte – læse – tale – skrive – indgår på denne måde som en naturlig del af fagenes udfordringer. Andetsprogs-pædagogikken er således en naturlig forlængelse af at sætte elevens læring i centrum.

Elevens læring i centrum giver sig udtryk på flere måder:

1) Læringsdialogen. Undervisning må aldrig blive envejskommunikation. Begrebet ”læringsdialog” indgår i en undervisningsform, hvor læreren indgår i en ligeværdig dialog og debat med eleverne og tage elevernes svar og holdninger alvorligt, samtidig med at denne udfordrer deres vante forestillinger for at skabe refleksion og indsigt hos eleverne. En læringsdialog kan også tage form af ”modellering”, hvor læreren, som ”kognitiv rollemodel” forsøger at anskueliggøre en faglig tankemåde eller begrebsdannelse. Dette kan fx gøres ved at læreren stiller faglige spørgsmål i en systematisk og taksonomisk rækkefølge for at demonstrere en faglig argumentationsopbygning for eleverne, så eleverne selv opnår evnen til analytisk og reflektiv tænkning. En læringsdialog kan også være en faglig samtale, hvor læreren ved hjælp af åbne men bevidst valgte spørgsmål forsøger at lade eleverne sætte tanker og ord på deres egne erfaringer og ubevidste viden, ligesom faglige diskussioner imellem eleverne indbyrdes selvfølgelig også er læringsdialoger. Grundlæggende set kan ”læringsdialogen” kun trives i et trygt og inspirerende studiemiljø, præget af respekt og tolerance for klassens gymnasiale subkultur og den enkeltes kulturelle og sociale baggrund.

2) Varierede arbejdsformer. Variation i arbejdsformerne er et ufravigeligt krav til god undervisning. At "alle elever ikke lærer ens" er en veldokumenteret antagelse i den pædagogiske forskning. Dette betyder også at kun en vekslende organisering af arbejdsformerne i undervisningen gør det muligt at tilgodese elevernes forskellige læringsstile. Valget af arbejdsformer skal derfor bygge på principper om variation og progression i alle henseender, således at man opnår en vekslende organisering, herunder klasseundervisning, individuelt arbejde, par- og gruppearbejde.

3) Selvstændige arbejdsformer. Undervisningen skal endvidere tilrettelægges, så eleverne gradvist trænes i mere selvstændige arbejdsformer: Fra lærerstyring og klasseundervisning til en højere grad af elevstyring både med hensyn til tilegnelse og formidling af stoffet. Eksempel på en elevstyret organisering kan fx være projektlignende arbejdsformer, hvor eleverne i en kortere eller længerevarende periode individuelt eller i grupper er ansvarlige for afgrænsning af en problemstilling, supplerende informationssøgning og formidling af stoffet til klassen. Sidstnævnte er et eksempel på den ønskede progression i undervisningen, hvor det studieforbereende aspekt styrkes.

4) Gradvis taksonomisk progression. Læring kan opfattes som en progressiv og akkumulativ læringsproces, hvor det enkelte faglige begreb i undervisningen bygges ovenpå det foregående og danner en form for syntese med dette, hvorved der opstår en akkumuleret begrebsdannelse hos eleven. Dette betyder derfor, at undervisningen skal tilrettelægges med både en gradvis taksonomisk progression i de enkelte forløb og temaer såvel som med en systematisk og logisk progression i udvikling af terminologi og fagsprog, ikke mindst af hensyn til svage elever, eller elever, der har undervisningssproget, som et andetsprog. Dette betyder altså, at man bør undgå den værste ad hoc-undervisning, hvor fagbegreber og termer flyver rundt i klassen i flæng. Det er ofte den langsomme men tydelige, systematiske og faglogiske rækkefølge i præsentationen af terminologi og fagsprog, der gør det muligt for de svage eller andetsproglige elever, at forstå selv avancerede og komplekse fagbegreber.

5) Elevernes interesser. Undervisningen skal tilrettelægges, så elevernes interesser og behov tilgodeses, så eleverne får mulighed for at opleve fagene som spændende, relevante og vedkommende. Opfyldelsen af fagenes faglige mål er selvfølgelig et ufravigeligt krav til undervisningen, men dette må ikke betyde, at eleverne udelukkes for elevindflydelse på emnevalg, materialevalg og arbejdsformer, så der opstår en naturlig vekselvirkning mellem faglighed og elevernes ønsker og interesser. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring, hvilket også giver undervisningen og fagene det ønskede kulturbaserede sigte.

6) Læreren som mere end blot fagperson. En central tanke i den nye gymnasireform er at læreren i højere grad end tidligere skal være medvirkende til at opbygge en tryk og inspirerende klasserumskultur. Den nye teamlærerordning indgår også i denne sammenhæng, hvor det udover det faglige ansvar for elevernes undervisning, også er lærerens pligt at bidrage til klassetrivsel og opbygge sammenholdet mellem eleverne, ikke mindst for at mindske fraværet. Dette betyder at teamlærerne skal være med til at skabe fælles "projekter" i klassen, fx klassefester, faglige ekskursioner, juleafslutninger, opstart af indsamlinger til studieture i 3. GU, mm. Teamlærerfunktionen indebærer også administrative opgaver, fx en obligatoriske elevsamtale i hvert semester, hvor eleverne formulerer ros og ris til klassen, faglærerne og skolen, ligesom

teamlærerne kan afholde møder med klassens faglærer, hvis der er problemer med klassens trivsel eller individuelle elever. Klassens teamlærere kan desuden sammen med klassens faglærere aftale faglige eller pædagogiske fokusområder som fx lektielæsning, notatteknik, mundtlighed, tværfaglige forløb, mm, der kører på tværs af klassens fag. Det skal her understreges at teamlærerordningen i gymnasiet ikke kan sidestilles med det obligatoriske faglige og pædagogiske teamsamarbejde i den grønlandske folkeskole, hvor undervisningen planlægges og afholdes i lærerteams, den såkaldte 3 lærerordning, men først og fremmest har karakter af en aflønnet klasselærerfunktion.

7) Ny lærerrolle. Teamlærerordningen og tankerne om eleven i centrum stiller også krav om en nyfortolkning af den traditionelle og snævre faglærerrolle. Nyere undersøgelser af frafaldet i gymnasiet har vist at lærer- elevforholdet er af afgørende betydning for elevernes trivsel i gymnasiet og dermed også for deres faglige udbytte af undervisningen. Dette stiller krav om en fleksibel, imødekommende og støttende lærerrolle, hvor læreren netop for at være en faglig og kognitiv rollemodel, også skal understøtte og udvikle det sociale læringsmiljø, for hermed at styrke grundlaget for elevernes og klassens faglige tilegnelse af stoffet. For at opnå dette, må lærer- elevforholdet være baseret på gensidig respekt og tolerance, hvilket muliggør at læreren kan indgå i meningsfulde læringsdialoger med den enkelte og klassen.

Undervisningsvejledning for International Økonomi B

1. Fagets rolle

International økonomi omhandler den samfundsøkonomiske udvikling set i et nationalt, et europæisk og et globalt perspektiv. Faget giver således viden om og forståelse af den samfundsøkonomiske udvikling i en åben økonomi. Faget beskæftiger sig med beskrivende økonomi og med økonomisk teori og metode. Faget anvender samfundsvidenskabelig metode.

Faget beskæftiger sig med beskrivende økonomi, mikroøkonomi og makroøkonomi. Men det skal understreges, at hovedvægten i faget udgøres af makroøkonomiske sammenhænge, teorier, metoder og problemstillinger.

Fagets samfunds-faglige metodetilgang er væsentlig for fagets rolle, fordi samspillet mellem teori og empiri er væsentlig for forståelsen af hvilke samfundsøkonomiske mekanismer, der har betydning for fagets genstandsområder.

2. Fagets formål

Viden og færdigheder:

Eleverne skal have en sådan viden om international økonomi, at de i væsentlighed forstår den internationale økonomis betydning for samfundet, og de skal kunne beskrive, analysere og reflektere over og tage stilling til både historiske og aktuelle, samfundsøkonomiske sammenhænge og problemstillinger.

Lærings- og arbejdskompetencer:

Eleverne skal kunne tilegne sig ny faglig viden og have grundlæggende metodiske kompetencer og indsigt i og forståelse af samfundsøkonomiske problemstillinger i og mellem det nationale, det europæiske og det globale perspektiv.

Personlige og sociale kompetencer:

Eleverne skal have redskaber og sociale kompetencer, så de på et fagligt grundlag kan indgå i sociale sammenhænge, og så de kan møde voksne, der er lyttende, og som bidrager med hjælp til at opbygge eget selvværd og personlig udvikling.

Kulturelle og samfundsmæssige kompetencer:

Eleverne skal kunne forholde sig reflekterende til den samfundsøkonomiske udvikling.

Faget international økonomi er et samfundsvidenskabeligt fag med baggrund i nationaløkonomi. Fokus i faget er makroøkonomi, som dækker over økonomiske analyser af samfundsøkonomiske forhold. Et væsentligt formål med international økonomi er således på baggrund af metode og økonomisk teori at analysere og forklare samfundsøkonomiske forhold nationalt og internationalt.

Det helt centrale i samfundsvidenskab er samspillet mellem teori og empiri, idet de forskellige samfundsøkonomiske teorier er udviklet ud fra antagelser og iagttagelser. På baggrund af teorier og modeller ønsker man således at beskrive, forstå og forklare samfundsøkonomiske sammenhænge og internationale økonomiske forhold.

Den stigende internationalisering og globalisering har bevirket, at faget international økonomi har fået voksende betydning som et almindende fag, der bidrager til at udvikle elevernes omverdensforståelse, herunder forståelse af det økonomiske samspil mellem de økonomiske delsektorer, den økonomiske afhængighed og den økonomiske udvikling set i et nationalt, europæisk og globalt perspektiv.

3. Læringsmål og indhold

3.1 Læringsmål

Eleverne skal kunne:

a) *anvende grundlæggende viden om økonomisk teori og metode til analyse af samfundsøkonomiske sammenhænge og af samspillet mellem de økonomiske delsektorer,*

Dette mål er meget omfattende og komplekst, idet det indebærer, at eleverne tilegner sig viden om økonomisk teori og metode, og at de kan anvende denne viden, når forskellige samfundsøkonomiske sammenhænge og samspil skal analyseres. Det vil sige, at målet både bidrager til at give eleverne relevante analyseværktøjer (økonomisk teori og metode) og viden om fagets centrale emneområder (de økonomiske delsektorer og samspillet mellem disse).

b) *analysere økonomiske balanceproblemer samt analysere, diskutere og vurdere de samfundsøkonomiske virkninger af økonomisk-politiske indgreb og begivenheder*

Dette mål indebærer, at eleverne analyserer makroøkonomiske nøgletal og i den forbindelse identificerer økonomiske balanceproblemer. Endvidere skal eleverne kunne analysere, vurdere og diskutere, hvordan forskellige økonomisk-politiske indgreb (de økonomiske politikker) og forskellige økonomisk-politiske begivenheder (oliekriser, valutakriser og lignende) påvirker de økonomiske nøgletal og dermed de økonomiske balanceproblemer.

c) *redegøre for og vurdere nationale og globale samfundsøkonomiske problemstillinger,*

Af fagets læringsmål fremgår det således, at faget bidrager til at udvikle elevernes forståelse af såvel den nationale som den europæiske som den globale udvikling. Desuden bidrager faget til, at eleverne udvikler både faglig indsigt og studiekompetence, herunder at eleverne udvikler deres analytiske evner. Det vil sige, at det forventes, at eleverne tilegner sig et begrebsapparat, teoretisk viden og analysemetoder, der giver mulighed for at foretage kvalificerede samfundsøkonomiske vurderinger. Ligeledes skal faget bidrage til, at eleverne lærer at forholde sig reflekteret over for samfundsøkonomiske problemstillinger i deres omverden. Eleven skal kunne redegøre for og vurdere nationale og globale samfundsøkonomiske problemstillinger. Der kan være tale om såvel historiske (fx oliekriserne) som aktuelle samfundsøkonomiske problemstillinger (fx ændringen i forsørgerbyrden). Hvilke problemstillinger, der behandles i løbet af undervisningsperioden, vil afhænge af elevernes interesseområder. Det supplerende stof skal blandt andet også medvirke til at opfylde dette mål.

d) *anvende viden om handelsteorier og det internationale økonomiske samarbejde til at redegøre for udviklingen i Grønlands udenrigshandel samt den globale handel,*

Dette mål handler om udenrigsøkonomi, idet det indebærer, at eleverne tilegner sig viden om handelsteorier og internationalt økonomisk samarbejde (WTO, frihandelsområder, toldunioner og lignende) som baggrund for at kunne redegøre for udviklingen i både Grønlands og Danmarks udenrigshandel (fordeling på varer og tjenester og fordeling på lande) og udviklingen i den globale handel.

e) *Eleven skal kunne forklare konjunkturudviklingen i Grønland og Danmark*

Dette mål indebærer, at eleverne arbejder med den økonomiske udvikling i Grønland og Danmark over en længere periode og årsagerne til, at der er sket et skift mellem højvækstperioder og lavvækstperioder. Der kan arbejdes med økonomiske nøgletal, måling af vækst, vækstfaktorer og konjunkturafsmittning.

f) *redegøre for forskelle i levevilkår i lande på forskellige udviklingsstrin*

I dette mål rettes fokus mod udviklingskendetegn, der kan anvendes til give en struktureret fremstilling af forskelle i levevilkår (BNP pr. indbygger, erhvervsstruktur, demografiske forhold og lignende).

g) *analysere tabeller, diagrammer og tekst vedrørende et lands erhvervsstruktur, demografi og økonomi*

Mål indebærer, at eleverne analyserer informationer om erhvervsstruktur, demografiske forhold og den økonomiske udvikling i forskellige lande. Ligeledes indebærer målet, at eleverne

vurderer pålideligheden af de anvendte kilder, og at eleverne opnår færdighed i at tolke økonomiske tekster, tabeller og diagrammer.

h) foretage databehandling, herunder søge og vurdere samfundsøkonomisk information

Dette mål handler om at kunne overskue mulige datakilder til en given problemstilling, således at der kan foregå en kvalificeret indsamling og udvælgelse. Dernæst handler det om at bearbejde de indsamlede data ved at organisere og systematisere disse data. Ved indsamling af data forstår man både selve indsamlingen af data, der eksisterer i forvejen og det at fremstille data, der beskriver empirien, som ikke nødvendigvis foreligger.

i) opstille tabeller og tegne diagrammer til at illustrere samfundsøkonomiske data og foretage simple beregninger i forbindelse med samfundsøkonomiske analyser.

Dette mål drejer sig om at behandle samfundsøkonomisk data herunder især et talmateriale. Eleverne skal kunne foretage simple beregninger f. eks. procentberegninger, opstille tabeller eller tegne diagrammer. Denne type databehandling vil ofte indgå i de analyser, der er beskrevet i fagets øvrige faglige mål.

j) strukturere og formidle fagligt stof.

Dette mål indebærer, at eleverne mundtligt kan formidle fagets stofområder ved at anvende fagets begrebsapparat på en selvstændig måde. Dette kræver dels at eleverne færdes hjemmevandt i det faglige stof og kan udtrykke sig om problemstillinger knyttet til faget. I forhold til at strukturere det faglige stof, drejer det sig om at kunne behandle stoffet systematisk på en måde der imødekommer de faglige mål.

Generelle kommentarer og valg af metode:

Ligesom i de øvrige samfundsvidenskabelige fag er der i international økonomi opstillet syv økonomiske kompetencer – faglige færdigheder, som man stræber efter.

De syv økonomiske kompetencer i international økonomi:

- **Tankegangskompetence.** Man skal kunne skelne mellem, hvilke spørgsmål der er væsentlige for økonomi og selv være i stand til at stille relevante spørgsmål.
- **Problembehandlingskompetence.** Man skal kunne identificere, formulere og løse økonomiske problemer.
- **Modelleringskompetence.** Man skal kunne anvende økonomiske modeller, analysere disse modellers grundlag og egenskaber samt opstille økonomiske modeller.
- **Ræsonnementskompetence.** Man skal kunne følge, bedømme og gennemføre et økonomisk ræsonnement.
- **Databehandlingskompetence (Beregne/opstille/tegne).** Man skal kunne indsamle, udvælge og bearbejde relevant datamateriale samt vurdere troværdigheden af data. Eleverne skal således kunne udføre en simpel behandling af samfundsøkonomiske data. Eleverne skal foretage simple beregninger, opstille tabeller, indtegne eller illustrere ved hjælp af diagrammer eller kurver og derved behandle samfundsøkonomiske data. Talbehandlingen kan med fordel udføres på PC.

- **Kommunikationskompetence.** Man skal kunne sætte sig ind i og fortolke økonomiske udsagn samt udtrykke sig på forskellige måder om økonomiske forhold.
- **Redskabskompetence.** Man skal kunne udvælge og anvende relevante redskaber i forbindelse med vurderinger af økonomiske forhold samt reflektere over både sin egen og andres anvendelse af redskaber.

Eleven skal lære at arbejde med økonomiske metode. Begrebet metode henviser til en struktureret og systematisk fremgangsmåde i forbindelse med indsamling og behandling af datamateriale. Når man vil analysere samfundsøkonomiske problemstillinger, er det nødvendigt at overveje, hvilke data man vil basere analysen på, og hvordan disse data indsamles. Man skal således gøre sig nogle metodiske overvejelser over, hvordan man når frem til målet for opgaven.

Det kan give god mening, at opfatte international økonomi som et undersøgende fag, der i sin grundtone er på udkig efter at forstå og håndtere den internationale økonomiske virkelighed (empiri) og på samme tid erkender, at andre gennem tiderne har haft samme bestræbelse, og at dette har ført til yderst kvalificeret teoridannelse. Vores arbejde som undervisere i international økonomi består derfor i at afdække og dokumentere virkeligheden med empiriske data indenfor fagets genstandsfelter og samtidig undervise i teori knyttet til faget.

På den ene side har vi den empiriske virkelighed, som den kommer til udtryk i kvantitative kilder; statistisk talmateriale, evt. i form af grafer og diagrammer. Vi har også kvalitativt materiale, oftest i form af artikler, der udtrykker forskellige fortolkninger af virkeligheden. Ved at bearbejde vores informationer bliver vi i stand til at tegne tilnærmelsesvis sammenhængende billeder af virkeligheden, omend der altid kun vil være tale om fragmenter af virkeligheden. En del af fagets metode drejer sig således om at fortage en systematisk og troværdig indsamling, bearbejdning og præsentation af disse data.

På den anden side sætter vi os ind i faglig økonomisk teori. Det er vigtigt at holde sig vekselvirkningen for øje, hvilket gør os i stand til at analysere vores datamateriale, dvs. finde mulige årsagsforklaringer på samfundsøkonomiske problemstillinger og sammenhænge. Dvs. at vi i høj grad anvender fagets teori i analysen af den dokumenterede empiri.

En anden del af fagets metodiske tilgang består i at sammenholde de økonomiske teorier med empirien og undersøge, hvorvidt teorierne bidrager til at forklare de empiriske observationer vi har gjort i virkelighedens verden, eller der er behov for nye forklaringer på de samfundsøkonomiske virkeligheds- hed.

Udviklingen af handelsteorier kan tjene som eksempel: Vi kan empirisk afdække globale handelsmønstre med empiriske data. Ønsker vi årsagsforklaringer på de fundne handelsmønstre, kan vi søge hjælp i handelsteorierne, (komparative fordele) som med tiden har udviklet sig, nye teorier (efter- spørgselsteorier) kommer til for at forklare nye sammenhænge.

De data, man benytter fra den virkelige verden, kaldes empiriske data. Da man i faget international økonomi sjældent på egen hånd har ressourcer til at frembringe de nødvendige data, vil analyser ofte være baseret på et allerede eksisterende datamateriale. Med andre ord benytter man empiri som fx statistisk materiale, taler, dokumenter eller interviews, som andre har frembragt og i nogle tilfælde også til dels har bearbejdet. Uanset om man selv indsamler data eller benytter andres datamateriale, skal man vurdere det metodevalg, der ligger til grund for det empiriske materiale.

Indsamlingen af data kan foregå på forskellige måder, men man skelner i international økonomi grundlæggende mellem fire metoder:

- Kvantitativ metode
- Kvalitativ metode
- Komparativ metode
- Kildekritisk metode

Den kvantitative metode er kendetegnet ved anvendelsen af såkaldte hårde data, der omfatter statistisk datamateriale. De indsamlede data er fremkommet fx ved store spørgeskemaundersøgelser eller større mængde data fra Danmarks Statistik. Ved den kvantitative metode omsættes data til præcise talstørrelser (kvantitative data), der kan opstilles i diagrammer, tabeller eller grafer. Materialet er således baseret på præcise optællinger eller på såkaldte lukkede spørgsmål, når det handler om undersøgelser. Når det handler om frembragte data fra undersøgelser i befolkningen, er der en vis usikkerhed forbundet med talmaterialet, idet man skal tage højde for hvor mange og hvem, der er adspurgt i undersøgelsen. For at kunne generalisere om befolkningens syn på et bestemt emne skal den adspurgte gruppe være stor og repræsentativ. Det vil sige, man skal tage højde for blandt andet køn, uddannelse, indkomst og alder.

Den kvalitative metode er kendetegnet ved anvendelsen af såkaldte bløde data som fx interviews eller et tekstmateriale, der skal fortolkes. Det vil sige informationer, der ikke kan omsættes til talstørrelser, og hvor man vil mere i dybden. Gennem en beskrivelse eller et interview får man kendskab til enkeltpersoners meninger og holdninger, som kan analyseres og fortolkes. I international økonomi anvendes ofte avisartikler, hvor journalister bearbejder og analyserer et talmateriale og desuden inddrager kommentarer fra involverede parter og eksperter. Der er derfor tale om kvalitativ metode, når vi anvender økonomiske eksperters fortolkning af virkeligheden.

Den komparative metode bruges til at sammenligne forskellige forhold, og formålet med den komparative metode er at påvise ligheder og forskelle. Man kan sammenligne tekster, statistikker, velfærdsmodeller eller økonomiske forhold i forskellige historiske perioder. I forbindelse med holdningen til velfærdsstaten i Grønland og Danmark kan man fx sammenligne betydningen af forskellige faktorer som køn, uddannelse og indtægtsforhold.

Kildekritik. Når man ikke selv indsamler datamateriale, er det meget vigtigt at være kildekritisk. Den kildekritiske metode er kendetegnet ved, at man forholder sig kritisk til de data, man anvender. Det gælder både i informationssøgningsprocessen, når man sorterer og udvælger data, og i den videre bearbejdning af datamaterialet. I udvælgelsen af datamateriale er det altid vigtigt at have for øje, hvem der står bag materialet, og om udgivelsen af fx en undersøgelse eller økonomisk analyse har en speciel hensigt. Med andre ord må man overveje, om der ligger skjulte motiver bag en undersøgelses konklusioner, ligesom det kan have stor betydning, hvordan konkrete spørgsmål er udformet, eller hvordan respondenternes svar fortolkes.

I forbindelse med materiale baseret på den kvalitative metode gælder det i høj grad om at vurdere, om en given tekst er relevant at anvende. Mange af de informationer, vi har adgang til, er sjældent brugbare i den konkrete opgave, og man må være opmærksom på, om informationerne er troværdige. Der kan ofte være tale om subjektive udsagn, der således ikke er repræsentative for en hel gruppe. Mange tekster har en tendens, hvor forfatteren ser begivenhederne ud fra den baggrund, som han selv har. Tekster om den samme begivenhed kan derfor ofte være forskellige, hvilket kan

være bevidst eller ubevidst fra forfatterens side. Man må derfor undersøge sprogbrug, sympatier og eventuelle hensigter – altså foretage en kommunikationsanalyse, som man kender fra danskfaget.

Økonomiske prognoser. Baserer man en samfundsøkonomisk analyse på bearbejdede data fra fx Danmarks Statistik, er der en høj grad af troværdighed. Datamaterialet har typisk baggrund i faktiske optællinger, der er opstillet i tabeller, diagrammer og lignende. En anden disciplin er økonomiske prognoser, som er et vigtigt redskab i international økonomi. Sådanne prognoser udarbejdes af både offentlige og private institutioner blandt andet af Finansministeriet, alle større banker, Det Økonomiske Råd (DØR), Nationalbanken og en lang række politiske og økonomiske tænketanke, herunder Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) og Center for Politiske Studier (CEPOS).

En økonomisk prognose er en forudsigelse af vigtige økonomiske nøgletal og er således et forsøg på at give et kvalificeret bud på den økonomiske udvikling. Men samtidig er formålet også at præge den offentlige debat. Prognoserne er alle baseret på en lang række forudsætninger som fx forbrugeradfærd, renteutvikling og eksportmuligheder. Økonomiske prognoser anvendes i vid udstrækning som pejlemærke for den økonomiske udvikling og er derfor et vigtigt redskab for både politikere og økonomer.

Økonomiske eksperter analyserer og fortolker de økonomiske prognoser, og politikere reagerer på prognoserne med politiske tiltag. Prognoserne og udlægningen af prognoserne er således medvirkende til at sætte den politiske dagsorden, og der træffes vigtige politiske beslutninger på baggrund af de økonomiske forudsigelser. De mest anvendte beregningsmodeller i Danmark er ADAM (Annual Danish Aggregate Model) og SMEC (Simulation Model of the Economic Council), der ved hjælp af mange og komplicerede matematiske ligninger kan opstille en prognose.

Økonomiske prognoser er generelt behæftet med stor usikkerhed, idet de opstillede forudsætninger sjældent holder. Så der findes derfor ingen sikre økonomiske prognoser. Her kan vi blot tænke på finanskrisen, som opstod i Danmark i efteråret 2008, og som de færreste økonomer havde forudset konsekvenserne af. I international økonomi er det vigtigt at være opmærksom på den store usikkerhed, prognoserne er behæftede med. Økonomiske prognoser er sjældent neutrale, og i et forsøg på at påvirke den offentlige debat vil man ofte opleve, at økonomiske analyser dækker over politiske holdninger. Finansministeriet skal fx støbe kuglerne for den til enhver tid siddende regering, ligesom AE er knyttet til arbejderbevægelsen, og CEPOS har et liberalt værdigrundlag.

Det gælder derfor altid om at være kildekritisk. Samspil mellem teori og empiri Det helt centrale i samfundsvidenskab er samspillet mellem teori og empiri, idet de forskellige samfundsøkonomiske teorier er udviklet ud fra antagelser og iagttagelser. På baggrund af teorier og modeller ønsker man således at beskrive, forstå og forklare samfundsøkonomiske sammenhænge og internationale økonomiske forhold. Men hvordan er teorier opstået? I praksis kan en teori opstå ved at studere sammenhænge i samfundsøkonomien. Når økonomiske teoretikere tager udgangspunkt i empiri, har de ofte et udtalt ønske om at forstå og forklare økonomiske sammenhænge, og ved systematisk at studere økonomiske forhold kan de således opstille en teori, der er udtryk for et generelt mønster. Fremgangsmåden at gå fra enkeltheder til at generalisere kaldes **induktion**, som går ud på, at man udleder en generel regel ud fra enkeltheder.

Når man derimod tager udgangspunkt i en teori for at forklare virkeligheden, kaldes det **deduktion**. En teori eller en model anvendes til at analysere og fortolke empirien, og her er det meget vigtigt at være bevidst om teoriens forudsætninger for at nå frem til en forståelse af virkeligheden. I praksis

er teori og empiri selvsagt nært forbundne, idet udvikling af teorier påvirkes af den konstante udvikling i empirien.

Ofte vil man opleve, at teorien ikke kan forklare empirien eller måske kun kan forklare dele af den. Dette er også grunden til, at ellers velafprøvede teorier hen ad vejen kan miste betydning i samfundsøkonomien. Andre teorier videreudvikles, og atter nye teorier opstår. Eksempler på teorier og modeller i international økonomi:

- Økonomiske skoler (fx klassisk økonomisk liberalisme, marxisme, keynesianisme og monetarisme) Udviklingsteori (fx moderniseringsteorier og afhængighedsteorier)
- Det økonomiske kredsløb
- SU-/SE modeller
- Porters diamant Økonomiske teorier og modeller

Når de relevante data er indsamlet, skal de bearbejdes, så økonomiske sammenhænge og udviklinger kan forklares. Til det formål benyttes økonomiske teorier og modeller, som danner grundlag for analyse og fortolkning af datamaterialet.

I international økonomi benytter man en lang række forskellige økonomiske teorier og modeller. En økonomisk teori er opbygget på grundlag af en række antagelser om økonomiske sammenhænge, og med udgangspunkt i en teori kan man fx analysere og fortolke den økonomiske udvikling. Der er blandt andet opstillet teorier om samhandel mellem lande og om udviklingsmuligheder i fattige lande.

Mange af de økonomiske teorier er baseret på forskellige politiske ideologier og har derfor forskellige tilgange til økonomiske sammenhænge i samfundet. De forskellige samfundssyn kommer blandt andet til udtryk ved anvendelsen af teorier fra forskellige økonomiske skoler, som fx Adam Smith og Karl Marx.

I international økonomi benyttes også en lang række økonomiske modeller til at forklare empirien. Disse modeller har baggrund i økonomisk teori og er et forsøg på at forenkle den komplicerede virkelighed. Man benytter fx det økonomiske kredsløb til at forklare grundlæggende økonomiske sammenhænge. Økonomiske teorier og modeller er helt nødvendige for at arbejde systematisk med en problemstilling, da de skaber overblik over og indsigt i økonomiske problemstillinger.

Et ofte benyttet udtryk i økonomi er ”**alt andet lige**”. Hermed giver man udtryk for, at man i forbindelse med fx anvendelsen af det økonomiske kredsløb holder andre faktorer konstante. Med andre ord vil man forklare, hvad der sker i forskellige økonomiske sektorer, når fx indkomstkatten sænkes. Men ifølge modellen kan vi kun gøre det under forudsætning af, at Nationalbanken ikke samtidig hæver renten.

Da en økonomisk model er baseret på bestemte antagelser om grundlæggende samfundsforhold, er den i realiteten også en grov forenkling af virkeligheden. Vi skal derfor altid stille os kritiske og være bevidste om, at modeller er behæftede med stor usikkerhed.

3.2 Kernestof

Kernestoffet afspejler fagets grundlæggende indhold, teorier og metoder, herunder omfatter det de faglige områder som er en nødvendig forudsætning for at undervisningen kan leve op til fagets

formål og læringsmål. Der gives mulighed for at elever og lærer i fællesskab kan udvælge emner af særlige interesse og/eller aktualitet under hensyntagen til at der i videst muligt omfang perspektiveres til både grønlandske og internationale forhold.

Kernestoffet er:

- a) grundlæggende, økonomisk teori og metode,
- b) de økonomiske delsektorer og samspillet mellem disse,
- c) økonomiske balanceproblemer og centrale økonomiske politikker,
- d) international handel og handelsteorier,
- e) økonomiske samarbejde i EU,
- f) nationalregnskabsbegreber samt makroøkonomiske nøgletal,
- g) økonomisk vækst og
- h) velfærdsamfundet, erhvervsstruktur og levevilkår.

Kernestoffet udgør det obligatoriske faglige indhold, der medvirker til at opfylde fagets mål. Der skal i den forbindelse dog gøres opmærksom på, at eleverne **ikke** alene ved hjælp af kernestoffet kan op- fylde de faglige mål. Kernestoffet skal således uddybes og perspektiveres af det supplerende stof, som omtales senere.

I nedenstående oversigt gengives læreplanens liste over kernestoffet med uddybende forslag til fagligt indhold. Da stof og indhold allerede er berørt i forbindelse med kommentarerne til målene, vil der blive tale om nogle få gentagelser fra forrige afsnit.

Oversigt over kernestoffet:

<i>”grundlæggende økonomisk teori og metode ”</i>	udbuds/efterspørgselsmodeller analyse af den økonomiske situation i et land og vurdering af, hvilke konsekvenser en given begivenhed kan få for den økonomiske udvikling i landet indsamling og behandling af samfundsøkonomisk data af både kvantitativ og kvalitativ karakter.
<i>”de økonomiske delsektorer og samspillet mellem disse ”</i>	husholdningerne, virksomhederne, den finansielle sektor, den offentlige sektor og udlandet løndannelse, prisdannelse, rentedannelse, valutakursdannelse, og indkomstdannelse samt skattestruktur og offentlig udgifts- struktur
<i>”økonomiske balanceproblemer og centrale økonomiske politikker ”</i>	arbejdsløshed, inflation, betalingsbalance og offentlig budget- saldo finanspolitik, pengepolitik, valutapolitik, arbejdsmarkedspolitik, erhvervs politik, indkomstpolitik,
<i>”international handel og handelsteorier</i>	konkurrenceevne, klassiske og nyere handelsteorier og Grønlands og Danmarks handel fordelt på varegrupper og tjenester samt lande og udviklingen i den globale handel handelssamarbejde

<i>det økonomiske samarbejde i EU ”</i>	toldunionen, Det Indre Marked, ØMUen, den fælles landbrugs politik samt strukturpolitik og EU's indtægter og
<i>” nationalregnskabsbegreber samt makroøkonomiske nøgletal ”</i>	BNP og forsyningsbalance, faste og løbende priser, arbejdsløshedsprocent, inflationsprocent, saldo på betalingsbalancens løbende poster og saldo på den offentlige gæld i procent af BNP, udlandsgæld og offentlig gæld i procent af BNP samt den korte og lange rente
<i>” økonomisk vækst, velfærdssamfundet, erhvervsstruktur og levevilkår.</i>	måling af økonomisk vækst, vækstfaktorer, konjunktursvingninger og konjunkturafsmittning, velfærdssamfundets udfordringer, erhvervsfordeling, analfabetisme samt diverse mål for materiel levestandard og demografiske nøgletal.

3.3 Supplerende stof

Eleverne vil ikke kunne opfylde læringsmålene alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof udvælges, så det sammen med kernestoffet medvirker til uddybning af læringsmålene. Endvidere skal det supplerende stof perspektivere områder fra kernestoffet. Det supplerende stof omfatter nationalt og globalt, aktuelt eller historisk, samfundsøkonomisk stof, typisk avisartikler, tv-udsendelser eller hjemmesider. Som i kernestoffet skal der også i det supplerende stof i videst muligt omfang perspektiveres til både grønlandske og internationale forhold.

Det supplerende stof skal blandt andet medvirke til at opfylde målet: Eleverne skal kunne ” analysere, perspektivere og vurdere nationale og globale samfundsøkonomiske problemstillinger.” Hvilke emner fra kernestoffet, der uddybes ved hjælp af det supplerende stof, vil afhænge af elevernes interesseområder. Der vil typisk være en aktuell vinkel på stoffet. Ofte vil tidligere gennemgåede emner kan uddybes og perspektiveres senere i perioden på grund af aktuelle samfundsøkonomiske begivenheder. Der kan ikke angives specifikke artikler eller bøger, da valget af det supplerende stof skal tage udgangspunkt i de aktuelle internationale økonomiske begivenheder der finder sted i det enkelte undervisningsår.

Generelt vedr. undervisningsmaterialer som kernestof og supplerende stof:

International økonomi er et fag, hvor inddragelse af aktuelle samfundsøkonomiske problemstillinger spiller en overordentlig stor rolle i undervisningen. Det gælder såvel nationale som europæiske og globale problemstillinger. Dette stiller store krav til underviserne om at følge med i både den nationale og den internationale økonomiske udvikling. Ligeledes kræver faget, at underviserne er opdateret om aktuelle tendenser inden for centrale økonomiske stofområder. International økonomi er derfor et fag, der kræver stor forberedelse blandt andet til at udarbejde aktuelt undervisningsmateriale, herunder case materiale.

Lærebøger mv.

Det skal bemærkes, at ved den afsluttende prøve indgår i bedømmelsen i hvor høj grad eksaminanden er i stand til at opfylde fagets mål - Hvorfor det er de faglige mål og ikke den valgte lærebog, der er afgørende for eksamensopgavernes indhold.

Undervisningen i international økonomi er som hovedregel baseret på en lærebog, der er udarbejdet til faget. Men det er i den forbindelse vigtigt, at undervisningen ikke slavisk følger en lærebog fra A til Z. I stedet bør undervisningen, som det tidligere er nævnt, være tematiseret, og så vidt det er muligt tage udgangspunkt i aktuelle virkelighedsnære samfundsøkonomiske emner og problemstillinger. Herved bliver lærebogen en håndbog, hvor emner og teori gennemgås i en rækkefølge, som er tilpas set de temaer, der arbejdes med i undervisningen. I øvrigt er det sjældent hensigtsmæssigt at læse hele lærebogen, idet lærebogen kan indeholde emner, som ikke er relevante for at nå de faglige mål, der er indeholdt i læreplanen for faget.

Som supplement til en lærebog er det som nævnt vigtigt, at der inddrages aktuelt materiale i form af avisartikler, uddrag af økonomiske rapporter, artikler fra fagblade og statistisk materiale mv. Da alle elever har engelsk, kan noget af det supplerende stof være data og artikler på engelsk fx forbindelse med et fagligt samspil med engelsk.

Avisartikler mv. kan anvendes på flere måder i undervisningen. De kan fx bruge induktivt som appetitvækker ved opstarten af et nyt emneområde, hvorefter den relevante økonomiske teori kobles på med udgangspunkt i artiklernes problemstillinger. Eksempelvis kan en gennemgang af finanspolitikken introduceres ved hjælp af artikler om finansloven, herunder det seneste skatteforslag fra et af de politiske partier mv.

Artikler kan også anvendes mere deduktivt som afslutning på en teoretisk gennemgang af et vanskeligt emneområde. Eksempelvis kan en gennemgang af pengepolitikken afrundes med en artikel om den seneste renteændring i enten Nationalbanken, Den Europæiske Centralbank eller Federal Reserve Bank.

En artikel bør altid være forsynet med spørgsmål, der ”tvinger” eleverne til at forholde sig til artiklens indhold og perspektivere den i forhold til det gennemgåede emneområde.

Internettet vil naturligvis også blive brugt til at supplere undervisningsmaterialet i international økonomi, da økonomiske nøgletal kan downloades direkte fra en lang række publikationer, som ligger på nettet.

4. Undervisningens tilrettelæggelse

4.1. Didaktiske principper

Undervisningens didaktiske principper er principperne der danner baggrund for organiseringen for undervisningen.

a) Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes faglige niveau og viden.

Læreren skal ved opstarten af et nyt forløb ved undervisningens begyndelse tage udgangspunkt i elevernes faglige forudsætninger og niveau. Dette betyder i praksis, at læreren ikke skal tilrettelægge undervisningen på et for højt fagligt niveau i forhold til eleverne eller ud fra antagelser om et fagligt niveau hos eleverne, som læreren evt. kender fra handelsgymnasier i Danmark. Læreren skal altså først danne sig et indtryk af klassens elever og deres faglige styrker og svagheder og derefter tilrettelægge det faglige niveau i undervisningen. Det skal her påpeges, at dette gør sig gældende ved undervisningens begyndelse, ved undervisningens afslutning, før eksamen skal eleverne selvfølgelig opfylde de eksplicitte krav i fagets læringsmål.

Ligeledes skal læreren være bevidst om at den enkelte klasse meget sjældent har en fællesnævner for fagligt niveau, især ikke ved undervisningens begyndelse ved skoleårets start. Problemet med fagligt og niveaumæssigt set uhomogene klasser, kan løses ved at inddrage undervisningsdifferentiering i undervisningen (evt. dybde-differentiering i gruppearbejdet, hvor de stærke elever får mere komplekse materialer eller mere stof, end de svage og bredde-differentiering i klasseundervisningen, hvor de svage elever fra læreren får gentaget de faglige pointer en ekstra gang).

b) Undervisningen tilrettelægges, så den i videst muligt omfang har karakter af en læringsdialog mellem lærer og elever

Undervisning må aldrig blive envejskommunikation. Begrebet ”læringsdialog” indgår i en undervisningsform, hvor læreren indgår i en ligeværdig dialog og debat med eleverne og tager elevernes svar og holdninger alvorligt, samtidig med at denne udfordrer deres vante forestillinger for at skabe refleksion og indsigt hos eleverne. En læringsdialog kan også tage form af ”modellering”, hvor læreren, som ”kognitiv rollemodel” forsøger at anskueliggøre en faglig tankemåde eller begrebsdannelse. Dette kan fx gøres ved at læreren stiller faglige spørgsmål i en systematisk og taxonomisk rækkefølge for at demonstrere en faglig argumentationsopbygning for eleverne, så eleverne selv opnår evnen til analytisk og refleksiv tænkning. En læringsdialog kan også være en faglig samtale, hvor læreren ved hjælp af åbne men bevidst valgte spørgsmål forsøger at lade eleverne sætte tanker og ord på deres egne erfaringer og ubevidste viden, ligesom faglige diskussioner imellem eleverne indbyrdes selvfølgelig også er læringsdialoger. Læringsdialogen kan også indgå i en anden form for ”modellering”, adfærdsmodellering, hvor læreren i praksis og igennem sin egen fremfærd i klassen demonstrerer hvorledes han eller hun ønsker eleverne skal agere, således at de kan blive tolerante, fordomsfri men kritisk tænkende mennesker, der kan deltage i samfundets demokratiske processer og dets øvrige interkulturelle sammenhænge.

Grundlæggende set kan ”læringsdialogen” kun trives i et trygt og inspirerende studiemiljø, præget af respekt og tolerance for klassens gymnasiale subkultur og den enkeltes kulturelle og sociale baggrund.

c) Undervisningen tilrettelægges, så der veksles mellem forskellige undervisningsformer

Variation i arbejdsformerne er et ufravigeligt krav til god undervisning. At ”alle elever ikke lærer ens” er en veldokumenteret antagelse i den pædagogiske forskning. Dette betyder også at kun en vekslende organisering af arbejdsformerne i undervisningen gør det muligt at tilgodese elevernes forskellige læringsstile. Valget af arbejdsformer skal derfor bygge på principper om variation og progression i alle henseender, således at man opnår en vekslende organisering, herunder klasseundervisning, individuelt arbejde, par- og gruppearbejde

Undervisningen skal endvidere tilrettelægges, så eleverne gradvist trænes i mere selvstændige arbejdsformer: Fra lærerstyring og klasseundervisning til en højere grad af elevstyring både med hensyn til tilegnelse og formidling af stoffet. Eksempel på en elevstyret organisering kan fx være projektlignende arbejdsformer, hvor eleverne i en kortere eller længerevarende periode individuelt eller i grupper er ansvarlige for afgrænsning af en problemstilling, supplerende informationssøgning og formidling af stoffet til klassen. Sidstnævnte er et eksempel på den ønskede progression i undervisningen, hvor det studieforberevende aspekt styrkes.

- d) *Undervisningen tilrettelægges, så elevernes interesser og behov tilgodeses, så eleverne får mulighed for at opleve faget som spændende, relevant og vedkommende*

Formuleringen tager udgangspunkt i det didaktiske spændingsfelt mellem fagets eksplicite læringsmål og kernefaglighed på den ene side og elevernes ønsker og interesser på den anden side. Opfyldelsen af fagets faglige mål er selvfølgelig et ufravigeligt krav til undervisningen, men dette må ikke betyde, at eleverne udelukkes for elevindflydelse på emnevalg, materialevalg og arbejdsformer, så der opstår en naturlig vekselvirkning mellem faglighed og elevernes ønsker og interesser. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring, således at faget opleves som spændende, relevant og vedkommende for eleverne.

- e) *Undervisningen tilrettelægges, så der både er faglig progression i de enkelte forløb og temaer såvel som progression i udvikling af fagsprog og terminologi, så eleven gradvis opøves i mere selvstændige arbejdsformer og kompleks tænkning*

Læring kan opfattes som en progressiv og akkumulativ læringsproces, hvor det enkelte faglige begreb i undervisningen bygges ovenpå det foregående og danner en form for syntese med dette, hvorved der opstår en akkumuleret begrebsdannelse hos eleven. Dette betyder derfor, at undervisningen skal tilrettelægges med både en gradvis taksonomisk progression i de enkelte forløb og temaer såvel som med en systematisk og logisk progression i udvikling af terminologi og fagsprog, ikke mindst af hensyn til svage elever, eller elever, der har undervisningsproget, som et andetsprog. Dette betyder altså, at man bør undgå den værste ad hoc-undervisning, hvor fagbegreber og termer flyver rundt i klassen i flæng. Det er ofte den langsomme men tydelige, systematiske og faglogiske rækkefølge i præsentationen af terminologi og fagsprog, der gør det muligt for de svage eller sprogligt svagtstillede elever, at forstå selv avancerede og kompleks fagbegreber.

- f) *Undervisningen tilrettelægges, så der i videst muligt omfang perspektiveres til det omgivende samfund.*

Det sidste punkt under de didaktiske principper har sin baggrund i tankerne om kulturbaseret undervisning, der i al sin enkelthed betyder, at undervisningen tager sit udgangspunkt i den sociale og samfundsmæssige kontekst, hvori læringen foregår og eleven befinder sig. Dette betyder i praksis, at læreren i sin undervisning i så høj grad som muligt inddrager elevernes forudsætninger og sociale og kulturelle baggrund, og perspektiverer sin undervisning til denne (kontekstualisering), så undervisningen opleves som relevant for eleverne. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring.

Undervisningen skal tilrettelægges tematiseret med stor vægt på elevaktiverende arbejdsformer. Der skal veksles mellem den induktive undervisningsmetode, hvor der tages udgangspunkt i virkelighedsnære problemstillinger, hvor eleverne formulerer forklaringerne på og følgerne af problemerne, og den deduktive undervisningsmetode, hvor læreren strukturerer stoffet og etablerer fagets grundlæggende sammenhænge. Aktuelle eksempler og cases skal løbende inddrages i

undervisningen, således at den faglige teori og metode anvendes i konkrete, virkelighedsnære sammenhænge. Der lægges vægt på praktisk teorianvendelse frem for teoretisk modelopbygning.

Da de fleste af emneområderne i faget international økonomi løbende indgår i den offentlige debat, er det vigtigt, at undervisningen tager udgangspunkt i aktuelle emner og problemstillinger, således at undervisningen får relation til den virkelige verden.

Ved at indføre viden og teori i konkrete virkelighedsnære sammenhænge, kan læreren fremme elevernes engagement og lyst til at tilegne sig samfundsøkonomisk teori og metode, idet eleverne erfarer, at faglig indsigt og viden kan anvendes til at belyse og forklare de aktuelle samfundsøkonomiske problemstillinger, som indgår i den offentlige debat.

Det fremgår heraf, at det er hensigtsmæssigt at tematisere undervisningen, således at viden og teori så vidt det er muligt indføres i konkrete aktuelle sammenhænge. Herved kan en lærebog i international økonomi betragtes som en håndbog, hvor emner og teori kan læses i mindre enheder og i en rækkefølge, der tilpasses de temaer, som behandles.

Det anbefales derfor, at der ved undervisningens tilrettelæggelse anvendes den **induktive** metode, det vil sige, at undervisningen tager udgangspunkt i virkeligheden, og at der anvendes en problemorienteret og helhedsorienteret undervisning, hvor eleverne selv henter empirisk materiale blandt andet på internettet og bringer dette i samspil med fagets begrebsapparat. Således vil det blive naturligt at fagets teori og empiri spejler sig i hinanden.

Den induktive undervisningsmetode kan derfor ikke stå alene, da det ved denne undervisningsmetode er svært at skabe teoretisk indsigt i og sammenhæng mellem emnerne, der behandles. Det er hensigtsmæssigt, at den induktive metode suppleres med den deduktive metode, hvor det er læreren, der strukturerer stoffet og skaber fagets grundlæggende sammenhænge.

De økonomiske kompetencer udgør en supplerende tilgang til faget. Med afsæt i udvalgte økonomisk kompetencer fx modelleringskompetencen kan man vælge fagligt stof der kan gøres til genstand for arbejde med modelleringskompetencen. Således er det ikke stoffet der er i centrum, men elevernes evne til at arbejde med økonomiske modeller i forskellige sammenhænge. Læs mere om økonomiske kompetencer på EMU'en

Det er væsentligt, at undervisningen tilrettelægges med progression der tager højde for at eleverne arbejder med udfoldelse af taksonomiske begreber med stigende grad af faglig forpligtelse. Elevernes forståelse af de taksonomiske niveauer og deres forskellige betydninger, bør indtænkes i undervisningens progression i samspil med det faglige indhold og elevernes forudsætninger.

Det er vigtigt, at der er progression i undervisningens tilrettelæggelse både med hensyn til det faglige indhold og de anvendte arbejdsformer.

På grund af fagets høje abstraktionsniveau er det væsentligt, at der tages udgangspunkt i konkrete eksempler, når teori og metode inddrages i undervisningen, og at der indledes med redegørelse, analyse og vurdering af enkelte samfundsøkonomiske sammenhænge, før de mere komplicerede

sammenhænge behandles i undervisningen. Det er således vigtigt, at eleverne løbende tilegner sig flere og flere metoder, teorier og modeller, som klæder dem på til at løse sværere og sværere problemstillinger. I den forbindelse er det også relevant, at eleverne opøves i at inddrage andre fag til at perspektivere samfundsøkonomiske emner og problemstillinger.

Endvidere er det væsentligt, at eleverne medvirker både ved undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse, samt at der udvises fleksibilitet, således at der gives plads til at inddrage en opstået aktuel økonomisk-politisk begivenhed midt i et undervisningsforløb, selv om begivenheden ikke har direkte relation til det tema, klassen arbejder med.

4.2. Arbejdsformer

Valget af arbejdsformer skal bygge på principper om variation og progression i alle henseender. Undervisningsformerne skal varieres i forhold til stoffet, men i høj grad også så der tages hensyn til forskellige elevtyper, deres læringsstile og behov. Undervisningsformerne skal ligeledes varieres, så der både er fokus på teoretisk, praktisk og eksperimentelt arbejde.

Der skal veksles mellem selvstændigt arbejde, gruppeundervisning og klasseundervisning. De forskellige arbejdsformer skal alle medvirke til at fremme elevernes evne til at analysere, vurdere og argumentere. Der skal fokuseres på undervisningsformer, der tilgodeser elevernes udvikling af fagsprog, refleksion og evne til kompleks tænkning. Undervisningen skal tilrettelægges, så den både tilgodeser elever, der har undervisningssproget som førstesprog og som andetsprog.

Organiseringen af arbejdsformerne tager udgangspunkt i fagenes kernestof og supplerende stof. Der gives mulighed for, at elever og lærer i fællesskab kan udvælge emner af særlig interesse eller aktualitet under hensynstagen til, at der i videst muligt omfang perspektiveres til både grønlandske og internationale forhold.

Det skriftlige arbejde planlægges, så der er progression og sammenhæng til skriftligt arbejde i de øvrige fag.

Informationsteknologiske redskaber inddrages i undervisningen, hvor de kan støtte og supplere læringsmålene og den pædagogiske proces, herunder skal it anvendes til informationssøgning.

Med hensyn til arbejdsformer er det hensigtsmæssigt, at der med henblik på at udvikle elevernes studiekompetence er progression i de valgte arbejdsformer, og at disse både medvirker til at udvikle elevernes evne til at arbejde selvstændigt og til at arbejde sammen i grupper.

Indledningsvis nævnes kort nogle forhold, der karakteriserer god undervisning i international økonomi.

Når der forekommer en aktuel begivenhed, der har relation til et af fagets emner, er det vigtigt, at denne begivenhed straks inddrages i undervisningen og relateres til teorien, selv om det ikke passer ind i det tema, klassen arbejder med. Hvis klassen på et senere tidspunkt arbejder med et tema, der har relation til begivenheden, inddrages denne igen i undervisningen.

På grund af fagets høje abstraktionsniveau er det vigtigt, at teorien understøttes af eksempler, og at der forekommer en faglig progression fra enkle samfundsøkonomiske begreber, teorier og sammenhænge til mere komplicerede. Det er ligeledes vigtigt, at det faglige indhold, understøttes med statistisk materiale og/eller aktuelle artikler fra medierne. Det anbefales at eleverne oparbejder kompetence i at søge information på relevante databaser på internettet, forholde sig kritisk til kilderne og efterfølgende behandle denne information.

Klasseundervisning

Klasseundervisning i form af lærer- eller elevforedrag indgår som en del af undervisningen, blandt andet fordi det er en af de undervisningsformer, eleverne senere vil møde som studerende ved de videregående uddannelser. Men envejskommunikation i form af foredrag kan kun anvendes i kort tid ad gangen fx til gennemgang af teori. Foredrag som undervisningsform virker i øvrigt bedst, hvis foredraget er ledsaget af eksempler og illustrationer, som eventuelt er uddelt i kopi til eleverne på forhånd.

Klasseundervisning i form af samtaleundervisning kan med fordel anvendes i forbindelse med behandlingen af et aktuelt og gerne kontroversielt emne. Men det fordrer, at eleverne har tilstrækkelig viden, erfaring og engagement, før de kan deltage i en samtale/diskussion om et emne. Der vil være forskelle i elevernes interesse for faget og deres evne til at tilegne sig faget. Herudover vil der være forskelle i elevernes modenhed, abstraktionsevne og faglige forudsætninger. Derfor kan det være en god ide en gang imellem at dele klassen i to dele, således at de fagligt velfungerende og modne elever i mindre grupper selvstændigt arbejder med et emne, samtidig med at de fagligt svage elever arbejder i klassen med det samme emne men under lærerens vejledning og støtte. Herved får de fagligt svagere elever en større mulighed end normalt for at stille spørgsmål til læreren, og læreren får mulighed for at tilrettelægge undervisningen med særligt henblik på at tilgodese disse elevers behov.

Gruppeundervisning

Gruppeundervisning kan blandt andet anvendes til løsning af konkrete opgaver samt til at bearbejde og diskutere aktuelle problemstillinger fx i forbindelse med arbejdet med en case.

Hvis gruppearbejdet fungerer, det vil sige, at alle eleverne deltager aktivt i arbejdet, er det en meget effektiv arbejdsform, som i øvrigt giver store muligheder for differentiering af undervisningen. I forbindelse med gruppearbejde er det således en god ide en gang imellem at inddele eleverne efter deres faglige kunnen og motivation, det vil sige danne homogene grupper. Fordelen herved er, at læreren fortrinsvis kan koncentrere sin vejledning og hjælp til de fagligt svagere grupper. Det er i den forbindelse vigtigt, at læreren er åben over for eleverne vedrørende formålet med denne inddeling af eleverne, og at eleverne accepterer inddelingen.

Individuel undervisning

I international økonomi vil eleverne arbejde individuelt i forbindelse med informationssøgning, tabelopstilling og udarbejdelse af diagrammer, som belyser samfundsøkonomiske forhold. Det kan i øvrigt anbefales at give eleverne individuelle opgaver, der er tilpasset den enkelte elevs faglige niveau og interesse, til fremlæggelse på klassen. Det bør fortrinsvis være eleverne selv (evt. i samråd med læreren), der vælger de emner/problemstillinger, de vil fremlægge på klassen. Det kan eksempelvis være fremlæggelse af en graf eller en tabel, som eleven skal forklare og kommentere. Det kan også være fremlæggelse af en aktuell tekst fra medierne. Eleverne bør have en

uge til at forberede fremlæggelsen, og læreren bør hjælpe med forberedelsen, hvis en elev ønsker det. Fremlæggelsen i klassen kan fx vare 5 - 10 minutter. Det vil være hensigtsmæssigt at vælge flittige og motiverede elever til de første oplæg, der fremlægges på klassen.

Ligeledes er det relevant, at læreren underviser i, hvordan eleverne tilegner sig indholdet i en artikel og en lærebog. Dette kan ske ved at lade eleverne på skift:

- finde og forklare nøgleord i teksten
- udarbejde et resume til teksten
- stille faktaspørgsmål til teksten (hvad? hvor? Og hvornår?) Det vil sige spørgsmål, hvor svarene findes i teksten
- stille tænkespørgsmål til teksten (hvorfor? Og hvordan kan det være?) Det vil sige spørgsmål, hvor eleverne skal ræsonnere sig til et svar.

Ovenstående opgaver kan eleverne enten udføre individuelt eller i grupper to og to.

Casearbejde

For at gøre undervisningen virkelighedsnær er det relevant, at eleverne arbejder med forskellige case- typer, som omhandler aktuelle samfundsøkonomiske problemstillinger. Der kan fx arbejdes med en case, hvor problemet (problemerne) på forhånd er givet, og hvor eleverne skal analysere og vurdere forskellige løsningsmuligheder på problemet (problemerne). Ligeledes kan eleverne arbejde med en åben case, det vil sige en case, hvor eleverne selv både skal identificere og komme med løsningsfor- slag til de problemstillinger, som de mener, at casematerialet indeholder.

Arbejdet med en case medvirker blandt andet til at udvikle elevernes evne til at anvende deres kund- skaber (begrebsapparat, teoretisk viden og analysemetoder) til at komme med løsningsforslag til ak- tuelle samfundsøkonomiske problemstillinger. Hvis casen stilles som en gruppeopgave fremmes desuden elevernes evne til at arbejde sammen.

Projektarbejde

Især i studieområdet men også i forbindelse med længere undervisningsforløb inden for fagets egne rammer vil projektarbejde være en særdeles velegnet arbejdsform.

Ved at deltage i et projektarbejde opøves elevernes evne til at problematisere, planlægge og systema- tisere. Ligeledes opøves elevernes evne til at kommunikere og samarbejde om løsningen af en virke- lighedsnær problemstilling.

Elevernes medbestemmelse i undervisningen

Eleverne har ikke indflydelse på de faglige mål og kernestoffet, der er afgørende for, hvilke emne- områder der skal arbejdes med i undervisningen. Til gengæld kan eleverne inddrages i valget af, hvil- ket supplerende stof der skal perspektivere undervisningen. Desuden kan eleverne få indflydelse på valg af arbejdsformer, valg af materialer og undervisningens planlægning, herunder tidsforbruget til de forskellige temaer og arbejdsopgaver. På baggrund af en løbende evaluering af undervisningen kan eleverne diskutere, hvorledes undervisningen bedst muligt kan tilrettelægges for, at de faglige mål nås. Nøgleordene er: problemorienteret, helhedsorienteret, selvstændiggørende og ansvarlig- hedsfremmende undervisningsformer.

Skriftligt arbejde

Eleven skal primært trænes u mundtlig formulering – da eksamen er mundtlig. Denne undervisningsvejledning anbefaler prøverform B, hvilket indebærer udarbejdelse af et projekt hvorpå den mundtlige eksamen baseres. Her bør der tages udgangspunkt i de to skrivefunktioner: To skrivefunktioner

Det er nyttigt at holde sig for øje at skrivning i skrivning har to funktioner, hvor af primært de første kan finde sted uden elevtid.

Før det første skal eleverne skrive for lære fagets begreber, faglighed, metoder osv. Denne funktion kaldes 'tænkeskrivning'. I den sammenhæng skriver eleven for sig selv med det formål at få styr på fagligt stof. Det vil sige, at eleven har lov til at lade skrivningen være rodet, ustruktureret og uformel.

For det andet har skrivning den funktion at formidle fagligheden, dvs. skrive for at præstere noget. I denne situation skriver eleven med andre som målgruppe, det vil sige der stilles krav op klarhed, struktur og korrekthed. I international økonomi B vil der ofte ikke være tilstrækkelig elevtid til at læreren retter de skriftlige produkter hvorfor formidlingskrivning ikke vil finde sted i udbredt grad.

Det behøver ikke at afholde læreren fra at arbejde med at "skrive for at lære". Se opgavetyper nedenfor. Visse produkter præsenteres mundtligt og derved evalueres.

Forskellen på tænkeskrivning og formidlingskrivning;

<i>Tænkeskrivning – skrive for at lære</i>	<i>Formidlingskrivning – skrive for at præsentere</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Man skriver til sig selv • For at udvikle ideer og afprøve faglig viden • Uden at være forpligtet på at det skal kunne forstås af andre. • Skrivningen kan være kreativ, mangfoldig • rodet og springende. • Sproget kan være privat og hverdagsagtigt.	<ul style="list-style-type: none"> • Man skriver til andre • For at formidle ideer og faglig indsigt. • Man er forpligtet på at gøre sig forståelig for fjerne læsere. • Man underlægger sin tekst kritisk analyse, • Må revidere, vælge ud, • Skabe struktur og orden. • Sproget skal være formelt og korrekt så læseren ikke støder sig på det så opmærksomheden flyttes fra meddelelsen.

Baseret på Ellen Krogh og Lisbeth Pedersen, Fagdidaktik i økonomifagene. S. 32

Særligt tænkeskrivningen, dvs. at skrive for at lære, kan finde anvendelse i international økonomi B, da dette ikke kræver elevtid.

Opgavetyper:

Nedenfor redegøres for forskellige opgavetyper som kan anvendes i undervisningen i det der overvejes hvilken skrivefunktion (tænke- eller formidle) opgaven ønskes at opfylde.

Færdighedsopgaver kan være små opgaver, der oftest knytter sig til en tekst eller tabel. Der kan også være tale om testopgaver med sand/falsk spørgsmål, multiple choice og lignende, som af læreren og eleverne kan anvendes til at vurdere det faglige udbytte af undervisningen, herunder

at vurdere elevernes paratviden. Ligeledes kan der være tale om opgaver, der tager udgangspunkt i et udlevere materiale, hvortil der er knyttet nogle spørgsmål, og hvor eleverne blandt andet trænes i at analysere og vurdere samfundsøkonomiske problemstillinger.

Hurtigskrivning. Som opstart på et emne kan eleverne skrive så meget de ved om emnet. Det drejer sig om at skrive uden at gå i stå i 4-5 min. Går man i stå starter man blot på ny. Efterfølgende kan man lade enkelte elever læse deres tekst op. Formålet er, at eleverne får overblik over mulige vinkler på emnet.

Oversigtsopgaver/Minilex. Som afslutning på et forløb kan eleverne udarbejde skemaer, tabeller eller modeller, der skaber overblik over et forløb eller emne. Eksempler på emner kan være økonomiske politikker, handelsteorier, globaliseringsårsager og konsekvenser, velfærdsdebattens hovedproblemstillinger/løsninger og inflationsbekæmpelse. Formålet er at skabe overblik over et stofområde.

Rapporter/caseopgaver. Formålet med disse opgaver er, at eleverne får mulighed for selvstændigt at fordybe sig i virkelighedsnære nationale såvel som internationale og globale samfundsøkonomiske problemstillinger. Denne opgavetype vil være relevant at anvende i de del af forløbet hvor eleverne er blevet udstyret med væsentlig dele af fagets begrebsapparat, ligesom det er en god ide at planlægge større rapporter i sammenhæng med SRP og bilag 4 om studieforbereende skrivekompetence.

Synopsis. Denne opgavetype er mindre skrivelængde end rapportformen, men indeholder den samme faglige tyngde. Synopsisformen er velegnet som en del af et forløb, hvortil der er knyttet en afsluttende mundtlig præsentation eller diskussion. En synopsis er koncentreret og ikke afsluttet fremstilling af en problemstilling, der endeligt behandles færdigt i et mundtligt oplæg.

Det er væsentligt at huske benyttes prøveform b) ved den mundtlige prøve bør synopsis-skrivningen trænes grundigt.

Alle elever vil møde synopsisformen i studieområdet del 3, hvor den er et krav ved den mundtlige prøve.

Noter. Gode noter er en del af gode skriftlige kompetencer. Man kan i samarbejde med lærerteamet systematisk træne eleverne i at tage noter i timerne og jævnlige sætte de gode noter på dagsordenen i undervisningen på tværs af fagene.

Hvis der finder retning af opgaver finder sted anbefales, at læreren tydeliggør efter hvilke rette kriterier den enkelt opgave bedømmes. Dels er det hensigtsmæssigt og trykshedskabende (især for gymnasiefremmede elever) at eleverne ved hvordan de bliver bedømt, når de skriver den konkrete opgavebesvarelse, dels er det lettere og bedre at fortage en fokuseret retning af opgaven, når retningen "går efter" udvalgte punkter.

It i undervisningen

It kan med fordel inddrages i undervisningen. Det gælder på følgende områder:

- informationssøgning på Internettet
- edb-baserede simulationsmodeller

- hjælpemiddel ved mundtlig og skriftlig præsentation af økonomisk stof (herunder fremstilling af tabeller og grafer mv.)

Informationsøgning

Internettet er en vigtig kilde til informationssøgning. Eleverne kan opsøge relevante databaser på Internettet med henblik på fremskaffelse af samfundsøkonomiske informationer. Det gælder både konkrete demografiske og økonomiske data samt informationer fra eksempelvis avisdatabaser.

I selve informationssøgningsprocessen trænes eleverne i at vurdere, hvilke data der er relevante i relation til den problemstilling, der arbejdes med, samt i at vurdere pålideligheden af de forskellige dataudbydere.

Det er hensigtsmæssigt, at eleverne tilegner sig et generelt overblik over de mest centrale databaser, der kan anvendes i forbindelse med løsning af opgaver/problemstillinger, som kræver fremskaffelse af økonomiske og/eller demografiske nøgletal. Ligeledes er det hensigtsmæssigt, at eleverne kan søge informationer på diverse avis- og tidsskriftsdatabaser og udbydere af økonomiske analyser. Det må forventes, at det i høj grad er eleverne selv, der via internettet og publikationer finder frem til relevante informationer og data.

Simulationsmodeller

Edb-baserede simulationsmodeller kan også indgå i undervisningen. Den mest anvendte simulationsmodel er Finansrådets Vismandsmodel (Vismandsspillet), der er udarbejdet til undervisningsbrug. Simulationsmodeller kan bruges til at analysere følgerne af forskellige økonomiske indgreb og samspillet mellem disse.

Det er relevant, at eleverne i forbindelse med anvendelse af simulationsmodeller opnår en forståelse af principperne for opbygningen af en samfundsøkonomisk model. Især, hvis eleverne har valgfaget matematik, kan simple ligninger, der illustrerer modellens centrale sammenhænge, inddrages i undervisningen. Det er i øvrigt væsentligt, at eleverne får indsigt i de begrænsninger, der ligger i matematiske simulationsmodeller. Desuden er det relevant, at eleverne opnår forståelse af, at simulationsmodeller ikke er objektive beskrivelser af virkeligheden.

Præsentation

It er et vigtigt hjælpemiddel i forbindelse med henholdsvis mundtlig og skriftlig præsentation af samfundsøkonomiske og demografiske data, hvorfor det er relevant at anvende it både i forbindelse med eventuelt skriftligt arbejde og i forbindelse med mundtlig præsentation på klassen. Eleverne skal selv kunne opstille tabeller og diagrammer, der belyser erhvervsforhold, demografiske forhold og samfundsøkonomiske forhold. Der kan fx være tale om opstilling af en lang række data i tabelform eller fremstilling af en søjle- eller kurvefigur i et relevant softwareprogram.

Eleverne forventes således at kunne opstille tabeller og sætte grafiske illustrationer op i et hensigtsmæssigt layout med passende overskrift, målestok samt kildeangivelse, herunder at kunne vurdere, hvilken udtryksform der er mest velegnet til at præsentere de fundne data. Samtidig bør undervisningens indhold have en sådan karakter at det egner sig til at give eleverne et grundlæggende billede af international økonomis faglige identitet forud for elevernes endelige valg af studieretning.

4.3. Fagsprog

Undervisningen skal tilrettelægges, således at der arbejdes systematisk med udvikling af elevernes fagsprog og forståelse og anvendelse af fagets terminologi. Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne gradvis opnår en sikkerhed i forståelse og brug af før-faglige begreber.

Fagsproget udvikles konsekvent anvendelse af fagudtryk fra lærebøger. Grønlandsk indarbejdes således at der skabes forståelse, hvorefter danske/engelske fagudtryk anvendes. I det omfang det er muligt skal der anvendes grønlandske termer.

4.4. Samspil med andre fag

Undervisningen skal tilrettelægges, så der i perioder arbejdes tværfagligt og drages paralleller til andre fags vidensområder. Faget indgår i samspil med de øvrige samfundsvidenskabelige fag. Med humanistiske fag indgår faget i samspil om internationale temaer. Faget har tæt samspil med faget afsætning A, specielt i emnet landeanalyse. Endelig har faget samspil med matematik vedrørende matematisk bearbejdning af samfundsøkonomiske problemstillinger. Indholdet i undervisningen vælges, så det bidrager til styrkelse af det tværfaglige samspil.

Matematik

Samspillet kan dreje sig om elementære matematisk redskaber, f.x. procentberegning, indexberegning, anvendelse af lineære funktioner og inddragelse af komplekse matematiske modeller til anskueliggørelse af samfundsøkonomisk sammenhænge.

Det anbefales det, at der etableres samspil mellem matematik og international økonomi i de tilfælde, hvor det praktisk lader sig gøre. Problemet kan være at undervisningen i de to fag ikke tidsmæssigt er placeret således, at samspillet kan udfolde sig parallelt i undervisningen. Under alle omstændigheder vil der være mulighed for at matematik og international økonomi samarbejder.

På grundlæggende niveau stilles der i international økonomi krav om, at eleverne kan foretage simple beregninger i forbindelse med samfundsøkonomiske analyser. De matematiske elementer er deskriptiv statistik, anvendelse af regneark og grafisk præsentation af et talmateriale. Brugen af tal i argumentation og dokumentation af samfundsøkonomiske forhold kan bidrage til at kvalificere faglige konklusioner.

Nedenstående liste indikerer at international økonomi har rige muligheder for fagligt samspil med uddannelsens øvrige fag.

Outsourcing

Fag: virksomhedsøkonomi, afsætning, international økonomi og samtidshistorie. Emne: fordele og ulemper ved outsourcing på kort og lang sigt. Outsourcing set ud fra en erhvervmæssig, samfundsøkonomisk og historisk synsvinkel.

Elasticitet

Fag: virksomhedsøkonomi, afsætning og international økonomi. Emner: beregning af elasticitet og anvendelse af elasticitet set ud fra henholdsvis en virksomheds- økonomisk synsvinkel, en afsætningsøkonomisk synsvinkel og en samfundsøkonomisk synsvinkel.

Dansk industris konkurrenceevne

Fag: virksomhedsøkonomi, afsætning og international økonomi.

Emner: virksomhedsstruktur, nicheproduktion, industriblokke, danske klynger/styrkeområder og konkurrenceevne.

Dansk konkurrenceevne

Fag: virksomhedsøkonomi, afsætning og international økonomi.

Emne: analyse af medicinalindustrien i Danmark, Medicon Valley, branchens styrkeområder samt eksportmarkeder.

Globalisering

Fag: international økonomi, samtidshistorie og evt. dansk og engelsk.

Emner: tidligere globaliseringsbølger (1870erne osv.), globalisering nu, ulandenes rolle i globaliseringen, outsourcing, komparative fordele, frihandel mv.

Økonomiske kriser

Fag: international økonomi og samtidshistorie.

Emner: Wall Street-krakket, 1930-krisens sociale følger (arbejdsløshed mv.), politiske konsekvenser (fascisme, nazisme mv.) og lavkonjunktur (BNP-vækst, arbejdsløshed, inflation mv.) samt handels- krig (valutabegrænsninger, protektionisme mv.).

Oliekriserne

Fag: international økonomi og samtidshistorie.

Emner: Israel/Palæstina-konflikten, kriserne og krigene i Mellemøsten, olie som ressource, prisdannelsen på olie, olieprisens makroøkonomiske betydning samt lavkonjunkturerne i midten af 1970erne og i begyndelsen af 1980erne.

Subsahara

Fag: international økonomi og samtidshistorie.

Emner: kolonisering i 1800-tallet, international arbejdsdeling, frihandelsepoken i slutningen af 1800-tallet (tidlig globalisering), Afrikas økonomiske udvikling, monoeksport, råvarehandel og prisdannelsen på råvarer.

Et landeportræt af et engelsksproget land med relevans for dansk eksport

Fag: international økonomi, afsætning, engelsk, samtidshistorie og matematik.

Forslag til emner der kan inddrages fra international økonomi :

- demografiske forhold
- erhvervsmæssige forhold
- forsyningsbalance, økonomiske nøgletal (konjunktursituationen) Grønlands og Danmarks samhandel med udlandet
- Handelsaftaler og handelshindringer samt valutaforhold
- miljø- og ressourceproblemer

5. Evaluering

5.1 Løbende evaluering

Gennem individuel vejledning og brug af test opnår den enkelte elev undervejs i det samlede forløb en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i sit faglige standpunkt. Der inddrages aktiviteter,

der stimulerer den individuelle og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen. Grundlaget for evalueringen er læringsmålene.

Der skal således løbende foretages interne evalueringer i forbindelse med undervisningens gennemførelse. Det kan i den forbindelse være relevant at foretage evalueringer ved afslutningen af længere- varende temaforløb.

Et af formålene med den løbende evaluering af undervisningen er, at den kan bidrage til at forbedre denne. Ligeledes er det formålet med evalueringen, at eleverne får lejlighed til at være medbestemmende om undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse, hvilket ideelt set bevirker, at eleverne bliver engagerede i og medansvarlige for undervisningens forløb.

Hvad, der konkret skal evalueres, vil afhænge af det forudgående undervisningsforløb, og hvilke delmål der er arbejdet med i forløbet. Det kan fx være relevant at evaluere elevernes indsats, deres udbytte af undervisningen samt deres arbejdsvaner og arbejdsformer. Ligeledes kan det være relevant at evaluere det anvendte undervisningsmateriale med hensyn til omfang, relevans og sværhedsgrad samt med jævne mellemrum at evaluere arbejdsklimaet i klassen. I tilknytning til undervisningsforløb, der er tilrettelagt i samspil med andre af uddannelsens fag, er det væsentligt, at lade eleverne reflektere over, hvordan de enkelte fag supplerer hinanden i forbindelse med løsningen af de faglige problemstillinger, som der er arbejdet med i undervisningsforløbet. Endelig bør eleverne have mulighed for med mellemrum at evaluere lærerens indsats.

Hvordan evalueringen kan foretages afhænger af, hvilket undervisningsforløb der evalueres. Der kan således være tale om, at eleverne udfylder evalueringsskemaer, som er udarbejdet af læreren, eller om en diskussion med eleverne i grupper eller en diskussion med hele klassen. I alle former for evaluering er det vigtigt, at resultatet af evalueringen diskuteres på klassen.

Eleverne skal, som det fremgår af læreplanen, opnå en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt. Denne del af den løbende evaluering er individuel og kan fx baseres på følgende elementer, der vurderes i relation til den forventede grad af målopfyldelse på evalueringstids- punktet:

- Der skal således løbende foretages interne evalueringer i forbindelse med undervisningens gennemførelse. Det kan i den forbindelse være relevant at foretage tests og lignende.
- skriftlige opgaver, der lægger op til redegørelse, analyse og vurdering
- arbejdet med forskellige caseopgaver
- mundtlige fremlæggelse og diskussion på klassen
- aktiv deltagelse i den daglige undervisning.

Tilbage meldingen på et skriftligt arbejde eller en mundtlig fremlæggelse vil ofte være en karakter. Karakteren bør som hovedregel kombineres med skriftlige eller mundtlige kommentarer, der gør eleverne opmærksomme på både de stærke og svage sider af opgavebesvarelsen, således at eleverne herigennem får vejledning i, hvad de hver især skal arbejde med for at forbedre deres faglige standpunkt.

5.2. Prøveformer

Skolen vælger for den enkelte klasse en af følgende to prøveformer:

Prøveform a

Mundtlig prøve på grundlag af opgaver med et ukendt tekstmateriale og et antal spørgsmål.

Der gives ca. 60 minutters forberedelsestid, og eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Eksaminationen former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator.

Prøveform b

Mundtlig prøve på grundlag af opgaver med et ukendt materiale, som omhandler et fra undervisningen kendt fagligt tema. Eksaminanden udarbejder med udgangspunkt i materialet en synopsis på maksimalt to sider.

Hver elev får tildelt en opgave dagen før prøven, og forberedelsestiden er ca. 24 timer, dog ikke mindre end 24 timer. Eksaminationstiden er ca. 24 minutter pr. eksaminand. I forberedelsestiden udarbejder eksaminanden med udgangspunkt i opgavematerialet en synopsis på maksimalt to sider.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation af sin synopsis suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator.

Eksamensopgaverne skal som citeret indeholde et ukendt tekstmateriale med et antal spørgsmål i tilknytning hertil. Eksamensopgaverne bør således indeholde mindre artikler, grafer og/eller tabeller, som er ukendte for eksaminanden. Opgaverne skal lægge op til, at eksaminanden får lejlighed til at demonstrere sin evne til at anvende faglig teori og metode samt til at analysere, perspektivere og vurdere faglige problemstillinger. Ligeledes er det væsentligt, at eksaminanden under eksaminationen får lejlighed til at argumentere for sine faglige synspunkter.

Eksamensopgaverne bør alle være forsynet med en overskrift, der angiver hovedproblemstillingen, som det ukendte tekstmateriale og de stillede spørgsmål er centreret om. Ligeledes er det væsentligt, at det udleverede tekstmateriale er aktuelt, og at det er tilpasset længden af forberedelsestiden, således at ca. halvdelen af forberedelsestiden bruges til at sætte sig ind i tekstmaterialet, og den anden halvdel bruges til at disponere svarene på de stillede spørgsmål. I øvrigt er det væsentligt, at tekstmaterialets læsbarhed er af en sådan kvalitet, at eksaminanden i forberedelsestiden ikke hæmmes af ulæselige artikler, tabeller eller grafer og uvedkommende tekst.

Eksaminanden tildeles en prøvematerialet (eksamensopgave) ved lodtrækning. Hver eksaminand skal vælge mellem mindst 4 opgaver. Hele prøvematerialer (alle eksamensopgaver) skal være tilgængelige, når første elev trækker sin opgave. I tilfælde hvor prøven løber over flere dage betyder dette at alle spørgsmål skal ligge til trækning begge/alle dage. Et prøvemateriale må anvendes ved tre eksaminationer. Eksaminator og censor forestår lodtrækningen af eksamensopgaverne, dog kan skolens ledelse eller en repræsentant herfor erstatte censor.

Det er væsentligt at prøvematerialet, dvs. eksamensopgaverne til sammen skal dække de faglige mål bredt, dvs. at der bør udarbejdes spørgsmål der er repræsentative for de faglige mål i faget. Det

betyder at et repræsentativt udvalg af det i undervisningsbeskrivelsen beskrevne faglige stof. Det er særligt væsentligt at være opmærksom på dette ved eksamenshold med få elever.

Eksaminationstiden er ca. 24 minutter inkl. votering. Eksaminationen former sig som en samtale mellem eksaminator og eksaminand.

Under eksaminationen må eleverne støtte sig til alle skriftlige hjælpemidler, herunder Pc'er, USB-stik med noter eller lign. Direkte oplæsning kan aldrig tælle positivt i bedømmelsen, hvorfor det er vigtigt, at eleverne lærer at håndtere hjælpemidler på en konstruktiv måde - også i eksamenssituationen.

Karakteren fastsættes af eksaminator og censor i forening i overensstemmelse med de gældende regler for karakterfastsættelse og meddeles efterfølgende til eksaminanden. Det anbefales, at der gives en kort begrundelse for karakteren.

I forbindelse med undervisningen bør eleverne trænes til den mundtlige prøve, fx bør eleverne have mulighed for at diskutere, hvordan de bedst kan disponere tiden og stoffet såvel under forberedelsen som under eksaminationen, herunder at strukturere besvarelsen.

Prøveform B, er en mundtlig prøve på grundlag af et ukendt samfundsøkonomisk materiale, som omhandler et fra undervisningen kendt samfundsøkonomisk tema. Dette betyder, at eleven skal til mundtlig prøve på grundlag af et ukendt materiale, som vedrører et fra undervisningsbeskrivelserne kendt tema. Temaet fremgår af bilagsmaterialets overskrift.

Når der refereres til ukendt samfundsøkonomisk materiale drejer det sig en samling tekster (inklusive grafer og tabeller), en case. At temaet er kendt skal forstås på den måde, at eleven forud for prøven er gjort bekendt med temaerne via undervisningsbeskrivelser.

Prøvematerialet sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse. Eksaminanden udarbejder med udgangspunkt i materialet en synopsis på maksimalt 2 sider. Eksaminationstiden er ca. 24 minutter pr. eksaminand. Der gives ca. 24 timers forberedelsestid, dog ikke mindre end 24 timer.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation af sin synopsis suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Eksaminanden bedømmes alene ud fra den mundtlige præstation.

Et prøvemateriale må højst anvendes ved tre eksaminationer på sammen eksameshold. Hele prøvematerialet skal være tilstede fra og med første eksaminand trækker sin opgave og skal dække kernestof og supplerende stof bredt.”

Eksaminanden tildeles en prøvemateriale (bilagsmateriale) ved lodtrækning. Hver eksaminand skal vælge mellem mindst 4 opgaver. Hele prøvematerialer (alle sæt bilagsmaterialer) skal være tilgængelige, når første elev trækker sin opgave. Et prøvemateriale må anvendes ved tre eksaminationer. Eksaminator og censor forestår lodtrækningen af eksamensopgaverne, dog kan skolens ledelse eller en repræsentant herfor erstatte censor.

Det er væsentligt at prøvematerialet, dvs. eksamensopgaverne til sammen skal dække de faglige mål bredt, dvs. at der bør udarbejdes spørgsmål der er repræsentative for de faglige mål i faget. Det er særligt væsentligt at være opmærksom på dette ved eksamenshold med få elever.

Ifølge læreplanen er eksaminationstiden ved denne prøveform ca. 24 minutter inkl. votering, og eksaminanden har en forberedelsestid på ca. 24 timer til at udarbejde en synopsis på ca. 2 sider på grundlag af et ukendt materiale, med en samfundsøkonomiskoverskrift, der er valgt af eksaminator. Også i dette tilfælde er det vigtigt, at det udleverede tekstmateriale inklusive bilag er afpasset forberedelsestiden, og at kvaliteten af materialet er læsbart og ikke indeholder uvedkommende tekst. Det ukendte materiale, ud fra hvilket synopsis skal udarbejdes, skal lægge op til, at eksaminanden kan demonstrere faglig viden og overblik og kan analysere, perspektivere og vurdere faglige problemstillinger.

Muligheden for, at flere elever kan have gavn af at forberede sig sammen kan være tilstede. Men det anbefales, at skolen ikke spiller en aktiv rolle i at etablere grupper. De elever, der ikke er i gruppe vil kunne hævde, at de har fået mindre hjælp fra skolen end de øvrige elever. Der er naturligvis ikke noget i vejen for, at læreren i undervisningen som forberedelse til prøven gør opmærksom på, at det er tilladt eleverne, at forberedelsen foregår i grupper.

Forberedelsestiden er ca. 24 timer. Der er tale om "ikke mindre end. 24 timer " for at tillade, at der trækkes spørgsmål ved een samlet trækning for alle elever, der skal op dagen efter. Således vil alle elever være sikret 24 timer, men nogle elever vil af praktiske hensyn få lidt flere timer afhængig af deres præcise prøvetidspunkt på prøvedagen. Det kan ikke anbefales at placere denne prøveform på en mandag.

Af hensyn til elevens mulighed for at afgrænse sin besvarelse bør spørgsmålets tema fremgå tydeligt. Ligeledes bør materialet have en karakter, der gør det muligt for eleven at foretage faglige afgrænsninger i forbindelse med temaet. Materialets sammensætning bør således være tilstrækkeligt ensartet i sit emnevalg til, at eleven kan udlede et eller to fokusområder uden at materialet dog er så smalt, at eleven ikke kan foretage valg i materialets delemner.

Tekstmaterialets omfang anbefales at være mellem ca.10-12 normalsider (én normalside = ca. 2300 tegn) dog under hensyntagen til materialet karakter.

Det anbefales, at tekstmaterialet sammen med undervisningsbeskrivelsen fremsendes til censor i god tid før prøvens afholdelse, da prøvematerialet skal godkendes af censor.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation og fremlæggelse af sin synopsis suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Det skal bemærkes, at eksaminanden alene bedømmes ud fra den mundtlige præstation, hvorfor det er væsentligt, at eleven opfatter synopsen som sit personlige noteapparat, - et redskab til at levere en præstation.

Der er 48 minutters forberedelsestid, hvorunder alle hjælpemidler er tilladt bortset fra kommunikation med omverdenen.

Eksaminationstiden er ca. 24 minutter inkl. votering. Eksaminationen former sig som en samtale mellem eksaminator og eksaminand.

Under eksaminationen kan eksaminanden støtte sig til synopsens eller andre hjælpemidler eksaminanden ønsker, men direkte oplægning fra synopsens kan ikke tælle positivt ved bedømmelsen.

Karakteren fastsættes af eksaminator og censor i forening i overensstemmelse med de gældende regler for karakterfastsættelse og meddeles efterfølgende til eksaminanden. Det anbefales, at der gives en kort begrundelse for karakteren.

I forbindelse med undervisningen bør eleverne trænes i den valgte prøveform, hvorfor det er hensigtsmæssigt, at der i løbet af undervisningstiden gennemføres nogle forløb, der træner eleverne i at udarbejde en synopsis. Med udgangspunkt i et udleveret materiale, skal eleven udarbejde en synopsis på ca. to sider.

En synopsis er en koncentreret indholdsbeskrivelse eller en oversigt, og ikke som en rapport med udbygget argumentation, uddybende indledninger, osv. Synopsen er ”kort og kontant” og kan ikke stå alene. En synopsis er en elevens eget note-papir som man skriver så kort, så den kan overskues og indeholde det stof og de synsvinkler, eleven vil fremlægge lægge op til dialog- en slags struktureret ”huskeseddel”, der sikrer at, eleven kan udfolde sin besvarelse under eksamen, således at den bedst muligt opfylder de faglige mål.

Synopsen er det smalle sted på et timeglas – efter indsamling og bearbejdning/før udfoldelsen ved fremlæggelsen. I den mundtlige fremlæggelse skal man op på de høje taksonomiske niveauer, dvs. formidle analytiske pointer og vurderinger. For at kunne opholde sig der skal man have gjort sit for- arbejde, dvs. vist man har forstået, kan anvende og analysere vurdere osv.– og det er dét, man gør i synopsen.

Forslag til synopsen indehold:

1. Redegørelse for valg af problemstilling(er): Hvorfor er problemet interessant i forhold til temaet og det udleverede materiale?
2. Analyser af den valgte problemstilling(er) på baggrund af materialets begreber og de relevante teorier
3. Kortfattet diskussion og vurdering i forbindelse med eventuelle løsninger problemstillingen giver anledning til.
4. Konklusion og faglig stillingtagen til problemstillingen/problemstillingerne .

En synopsis er en koncentreret indholdsbeskrivelse eller en oversigt, og ikke som en rapport med udbygget argumentation, uddybende indledninger, osv. Synopsisen er ”kort og kontant” og kan ikke stå alene. En synopsis er en elevens eget note-papir som man skriver så kort, så den kan overskues og indeholde det stof og de synsvinkler, eleven vil fremlægge lægge op til dialog- en slags struktureret

ret ”huskeseddel”, der sikrer at, eleven kan udfolde sin besvarelse under eksamen, således at den bedst muligt opfylder de faglige mål.

Synopsen er det smalle sted på et timeglas – efter indsamling og bearbejdning/før udfoldelsen ved fremlæggelsen. I den mundtlige fremlæggelse skal man op på de høje taksonomiske niveauer, dvs, formidle analytiske pointer og vurderinger. For at kunne opholde sig der skal man have gjort sit arbejde, dvs. vist man har forstået, kan anvende og analysere vurdere osv.– og det er dét, man gør i synopsen.

5.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvor høj grad eksaminanden opfylder læringsmålene. Ved bedømmelsen skal der lægges særlig vægt på eksaminandens:

- a) faglige viden,*
- b) anvendelse af faglig teori og metode,*
- c) evne til at analysere, diskutere og vurdere faglige problemstillinger og*
- d) evne til at strukturere og formidle fagligt stof.*

Der gives en karakter ud fra en helhedsbedømmelse af eksaminandens mundtlige præstation.

Det er vigtigt at understrege at bedømmelsen – uanset prøveform – altid skal gennemføres som en helhedsbedømmelse af eksaminandens præstation.

Taksonomier. I forbindelse med opgaver i international økonomi arbejder man med samfundsøkonomiske problemstillinger på tre niveauer, der kaldes de **tre taksonomiske niveauer**. I en problemformulering til en opgave (mundtlig eller skriftlig) inddeles de enkelte problemstillinger i rangorden efter sværhedsgrad – det første niveau er det letteste (redegørende) og det sidste er det sværeste (diskuterende/vurderende).

En problemformulering er grundlaget for at løse en opgave, og formålet med at klassificere problemstillingerne er at strukturere besvarelsen. Taksonomien skaber således struktur i opgaven, og på hvert niveau drages en konklusion. De taksonomiske niveauer benyttes til at bedømme de faglige kompetencer.

- **Redegøre** - eleverne skal give en samlet struktureret fremstilling af kendte samfundsøkonomisk forhold og problemstillinger. Eleverne skal finde de væsentligste elementer i et samfundsøkonomisk materiale og præsentere disse i struktureret form, således at eleverne viser, at der er fortaget et valg af stof under hensyntagen til det stillede spørgsmål eller en given problemstilling. Redegørelse anvendes ofte ved begrebsafklarende spørgsmål, men også til afklaring af samfundsøkonomiske problemstillinger.
- **Sammenligne** – eleverne skal påvise ligheder og forskelle mellem undersøgte samfundsøkonomiske forhold. En sammenligning skal føre til en påvisning af ligheder og forskelle mellem de undersøgte samfundsøkonomiske forhold i en struktureret form.
- **Forklare** - eleverne skal med brug af faglige termer anskueliggøre et komplekst samfundsøkonomisk forhold, en teori eller en model. En forklaring knytter sig specifikt til et

afgrænset forhold og kræver anvendelse af faglig sprogbrug. Forklaringen er som udgangspunkt afdækkende i en ny sammenhæng, mens redegørelsen er strukturerende i en velkendt sammenhæng.

- **Analysere** - eleverne skal, ved hjælp af fagets metoder og teori samt gennem undersøgelse og bearbejdning af samfundsøkonomisk information udarbejde en systematisk fremstilling af årsagssammenhænge i forbindelse med en samfundsøkonomisk problemstilling. Analysens formål er at anvende metoder, modeller og teori, som redskaber til at undersøge og afdække årsagssammenhænge, det vil sige, at der er knyttet et ”hvorfor” til analysen. Ofte vil en analyse beskæftige sig med, hvordan samfundsøkonomiske begivenheder påvirker hinanden, og det vil kræve, at eleverne forstår forskellen på årsag og virkning.
- **Diskutere** – eleverne skal belyse en samfundsøkonomisk problemstilling ved at sætte forskellige synspunkter og argumenter op over for hinanden, som fortrinsvis er fagligt funderede. En diskussion munder ikke nødvendigvis ud i en konklusion, men har sin primære betydning via argumentationen og dennes kvalitet, det vil sige den interne logik og konsistens. Eleverne skal vise, at de kender forskel på at forholde sig sagligt og loyalt til et materiale og at forholde sig subjektivt til materialet. I en diskussion er eleverne ikke afskåret fra at fremsætte personlige synspunkter eller holdninger, men det skal ske som resultat af en belysning af synspunkter og argumenter. Herved kan eleverne bidrage med deres egne velbegrundede synspunkter og argumenter.
- **Vurdere** - eleverne skal ud fra faglige kriterier tage stilling til, hvordan undersøgte samfundsøkonomiske forhold må forventes at påvirke den økonomiske udvikling. Vurderingen betoner de faglige kriterier i en stillingtagen til et samfundsøkonomisk forhold, en samfundsøkonomisk begivenhed eller økonomisk politik eller lign. Det er vigtigt, at eleven benytter fagets faglighed som en central del af vurderingen og derved legitimerer vurderingen og dens gyldighed. Vurderingens primære formål er ikke at tilkendegive synspunkter eller holdninger, men synspunkter eller holdninger kan komme til udtryk som resultat af en fagligt velbegrundet vurdering.

Nedenstående er en forenklet udgave af **SOLO-taksonomien**.

Tre taksonomiske niveauer i International økonomi

1. Redegørende niveau (beskrivende):
  - a. Fokus på fakta
  - b. Udvælg det centrale i materialet og beskriv hvad, hvor og hvem
  - c. Redegørelse er ikke det samme som et referat
2. Forklarende niveau (påvisende/analyserende):
  - a. Med udgangspunkt i teorier og modeller forklares sammenhænge
  - b. Synspunkter sammenlignes
  - c. Der afdækkes årsager, gives forklaringer og anføres motiver
3. Diskuterende niveau (diskuterende/vurderende):
  - a. Sagen ses fra flere sider – hvad taler for, og hvad taler imod
  - b. Selvstændig stillingtagen til andres argumenter (fagligt og sagligt)

Vejledende karakterbeskrivelser

Nedenstående er vist en vejledende karakterbeskrivelse for International Økonomi B for karaktererne A, B, C, D, E, Fx og F.

Beskrivelsen er udarbejdet med udgangspunkt i læreplanens læringsmål og bedømmelseskriterier.

A	Fremragende	Fremlæggelsen er velstruktureret og formidles med sikker anvendelse af makroøkonomiske fagudtryk. Eksaminanden demonstrerer omfattende kendskab til det aktuelle fagområde og sætter med faglig sikkerhed ukendt materiale i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden analyserer og vurderer fagligt kvalificeret resultater fra nationaløkonomiske problemstillinger. Eksaminanden kan både forklare modeller og analysere og forklare figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge med ingen eller få uvæsentlige mangler. Eksaminanden kan perspektivere sin nationaløkonomiske viden og inddrage samfundsmæssige og etiske aspekter.
B	Den fortrinlige præstation.	Karakteren B gives for den fortrinlige præstation, der demonstrerer omfattende opfyldelse af fagets mål, med nogle mindre væsentlige mangler. Eksaminanden demonstrerer god kendskab til det aktuelle fagområde og sætter med rimelig faglig sikkerhed ukendt materiale i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden analyserer og til en vis grad vurderer fagligt kvalificeret resultater fra nationaløkonomiske problemstillinger. Eksaminanden kan i rimelig grad forklare modeller og analysere og forklare figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge med få uvæsentlige mangler. Eksaminanden kan perspektivere sin nationaløkonomiske viden og inddrage samfundsmæssige og etiske aspekter.
C	God	Fremlæggelsen er sammenhængende og formidles med anvendelse af nationaløkonomiske fagudtryk. Eksaminanden demonstrerer godt kendskab til det aktuelle fagområde og kan i rimelig grad sætte ukendt materiale i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden inddrager i rimelig grad nationaløkonomiske metoder og resultater fra eksperimentelt arbejde. Eksaminandens forklaring af modeller samt analyse og forklaring af figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge indeholder adskillige mangler. Eksaminanden perspektiverer i rimelig grad sin nationaløkonomiske viden og inddrager samfundsmæssige og etiske aspekter.
D	Den jævne præstation	Karakteren D gives for den jævne præstation, der demonstrerer en mindre grad af opfyldelse af fagets mål, med adskillige væsentlige mangler. Eksaminanden demonstrerer et svagt kendskab til det aktuelle fagområde og kan ikke konsekvent sætte ukendt materiale i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden beskriver med nogen usikkerhed nationaløkonomiske problemstillinger. Eksaminanden forklarer visse modeller og med stor hjælp analysere og forklare figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge med mange væsentlige og uvæsentlige mangler. Eksaminanden kan ikke eller næsten ikke perspektivere sin nationaløkonomiske viden og inddrage samfundsmæssige og etiske aspekter.
E	Tilstrækkelig	Fremlæggelsen er noget usammenhængende. Eksaminandens anvendelse af nationaløkonomiske fagudtryk er usikker. Eksaminandens kendskab til det aktuelle fagområde er præget af adskillige væsentlige mangler og ukendt materiale sættes kun i mindre grad i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden kan i mindre grad analysere og vurdere resultater fra nationaløkonomiske sammenhænge. Eksaminandens

		<p>forklaring af modeller samt analyse og forklaring af figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge er usikker og mangler præcision og væsentlige mangler forekommer.</p> <p>Eksaminanden perspektiverer i begrænset omfang sin nationaløkonomiske viden og inddrager i begrænset grad samfundsmæssige og etiske aspekter.</p>
Fx	Den utilstrækkelige præstation	<p>Karakteren Fx gives for den utilstrækkelige præstation, der ikke demonstrerer en acceptabel grad af opfyldelse af fagets mål.</p> <p>Fremlæggelsen er meget usammenhængende. Eksaminandens anvendelse af nationaløkonomiske fagudtryk er meget usikker. Eksaminandens kendskab til det aktuelle fagområde er præget af adskillige væsentlige mangler og ukendt materiale sættes ikke eller kun i mindre grad i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden kan ikke eller kun i mindre grad analysere og vurdere resultater fra nationaløkonomiske sammenhænge. Eksaminandens forklaring af modeller samt analyse og forklaring af figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge er meget usikker og mangler i udbredt grad præcision og flere væsentlige mangler forekommer.</p> <p>Eksaminanden perspektiverer ikke eller kun i begrænset omfang sin nationaløkonomiske viden og inddrager ikke samfundsmæssige og etiske aspekter.</p>
F	Den ringe præstation	<p>Karakteren F gives for den helt uacceptable præstation.</p> <p>Fremlæggelsen er meget usammenhængende. Eksaminandens anvendelse af nationaløkonomiske fagudtryk mangler eller er i ekstrem grad usammenhængende. Eksaminandens kendskab til det aktuelle fagområde er præget af adskillige meget væsentlige mangler og ukendt materiale sættes ikke i relation til kendte problemstillinger. Eksaminanden kan ikke analysere og vurdere resultater fra nationaløkonomiske sammenhænge. Eksaminandens forklaring af modeller samt analyse og forklaring af figurer omhandlende nationaløkonomiske sammenhænge er meget usikker og mangler i udbredt grad præcision og mange væsentlige mangler forekommer.</p> <p>Eksaminanden perspektiverer ikke sin nationaløkonomiske viden og inddrager ikke samfundsmæssige og etiske aspekter.</p>

2. del: Eksemplariske undervisnings eksempler og vejledninger, med udgangspunkt i læreplanen.

Paradigmatiske undervisningsforløb i International økonomi B

I de følgende afsnit gives eksempler på forskellige undervisningsforløb. Forløbene er medtaget i tilfældig orden, da undervisningen i faget, hvor det er muligt, tager udgangspunkt i aktuelle nationale, europæiske eller globale samfundsøkonomiske begivenheder og problemstillinger. Forløbene angiver indhold, undervisningsmaterialer og forslag til arbejdsformer.:

A) Introduktion til faget

Formål: Et introduktionsforløb skal stimulere elevernes interesse og lyst til at arbejde med faget og samtidig give et overordnet indblik i fagets kernestof.

Introduktionsmodulerne, som er beskrevet nedenfor, indeholder elementer som ud over introduktion til kernestoffet også har til formål at skærpe elevernes interesse for løbende at ajourføre sig på det samfundsøkonomiske område gennem fx aviser og nyhedsprogrammer samt at give eleverne indblik i forskellige undervisningsmetoder, arbejdsformer, taksonomier og faglige redskaber. Hvert modul udgør et selvstændigt forløb, og det kan være hensigtsmæssigt at placere et par af modulerne senere i undervisningsperioden.

Indhold

- Modul 1: introduktion til kernestoffet
- Modul 2: taksonomi
- Modul 3: quiz
- Modul 4: kend verden
- Modul 5: arbejdsredskaber

Modul 1

Eleverne får udleveret en opgave indeholdende en række aktuelle avisoverskrifter, der kan relateres til fagets kernestof. Herudfra skal eleverne finde frem til og begrunde, hvilke emneområder der indgår i faget international økonomi. Opgaven kan med fordel løses parvis.

Ud over at præsentere emner fra fagets kernestof medvirker opgaven til at skærpe elevernes interesse for aktuelle samfundsøkonomiske begivenheder og til at introducere eleverne til den induktive undervisningsmetode.

Modul 2

Gruppeopgave: Med udgangspunkt i en aktuel artikel, der omtaler samfundsøkonomiske mål og/eller samfundsøkonomiske balanceproblemer i Grønland og Danmark eller i et andet land, skal eleverne redegøre

for artiklens problemstillinger, analysere årsager til problemerne og vurdere landets økonomis stærke og svage sider.

Det er vigtigt, at læreren på klassen gennemgår, hvad begreberne redegør, analyser og vurderer dækker, inden eleverne i små grupper løser opgaven. Herved tydeliggøres tre af de taksonomiske niveauer, som indgår i fagets målbeskrivelse.

Modul 3

For de fleste elever er en quiz spændende også selv om den handler om samfundsøkonomiske fakta, begreber og sammenhænge. Nedenfor er der derfor vist eksempler på spørgsmål, som kan indgå i en

indledende quiz om international økonomi. Formålet med at give eleverne en quiz tidligt i undervisningsforløbet er at introducere mindre test i paratviden.

Eksempel på en indledende quiz:

- 1 Hvilken slags økonomisk politik føres der, hvis man sænker skatterne?
- (Indkomspolitik, finanspolitik, pengepolitik eller valutapolitik?)
- Nævn Grønlands og Danmarks 3 vigtigste eksportlande.
- Havde Grønland og Danmark over- eller underskud på betalingsbalancen sidste år ?
- Hvilken slags økonomisk politik føres der, hvis man forøger de offentlige udgifter? (Indkomspolitik, finanspolitik, pengepolitik eller valutapolitik?)
- Nævn, hvilke lande der har indført euro som betalingsmiddel.
- Hvilket land er verdens største, når det gælder produktion og indkomst?
- Hvilken slags økonomisk politik føres der, hvis man sænker renten? (Indkomspolitik, finanspolitik, pengepolitik eller valutapolitik?)
- Hvor er skattetrykket højest i Grønland, Danmark eller USA?
- Hvor mange lande er der med i EU? 12? 15? 20? 25? 30?
- Hvilke af nedenstående internationale organisationer er Grønland og Danmark medlem af? FN, NAFTA, WTO, EFTA, OECD, IMF.
- Hvad er et frihandelsområde?
- Hvilken økonomisk politik føres der, hvis man indfører lønstop? (Indkomspolitik, finanspolitik, pengepolitik eller valutapolitik?)
- Er den danske krone for tiden stærk eller svag i forhold til amerikanske dollars?
- Vil en højkonjunktur medvirke til, at de offentlige udgifter stiger eller falder?
- I hvilket af følgende lande er den gennemsnitlige levealder henholdsvis højst eller lavest: Danmark, USA, Japan, Polen, Brasilien, Sydkorea, Kina?

Modul 4

En præsent geografisk viden som baggrund for et internationalt orienteret fag er langt fra altid en del af elevernes bagage. Det kan der rådes bod på ved at lade eleverne i mindre grupper løse en ”kend verden - opgave” ved brug af atlas og søgning på internettet. En sådan opgave styrker elevernes geografiske viden og skaber forståelse af fagets internationale perspektiv. Ligeledes træner eleverne i at anvende it som værktøj. Nedenfor er der medtaget et eksempel på en sådan opgave.

Eksempel på en ”kend verden – opgave”:

1. Vestafrikanske lande har gennem længere perioder været præget af konflikter og borgerkrige. Find frem til navnene på 5 vestafrikanske lande og landenes indbyggertal samt BNP pr. indbygger.
2. Nigeria er Afrikas folkerigeste nation. Hvor stor er Nigerias befolkning og befolkningstilvækst? Nigeria er medlem af OPEC – hvorfor?
3. Botswana er et af de bedre stillede lande i Afrika. Hvor ligger Botswana, og hvilke lande grænser op til Botswana? Find BNP pr. indbygger og befolkningstilvæksten for Botswana.
4. Uganda er fra naturens hånd rigt på naturlige ressourcer. Desværre hærger landet af AIDS, hvilket i høj grad hæmmer landets udvikling. Hvad hedder landets hovedstad? Hvad er den forventede middellevetid i Uganda?
5. Hvilke lande udgør Afrikas Horn?
6. Find frem til navnene på de nordafrikanske lande. Hvilket af landene er det folkerigeste? Hvilket af landene har det højeste BNP pr. indbygger?

7. Mellemøsten er bl.a. kendt for store oliereserver. Hvilke lande i Mellemøsten er medlem af OPEC?
8. Kabul, Jerusalem og Bagdad er som bekendt hovedstæder - men i hvilke lande?
9. 8 lande i Centralasien blev selvstændige i forbindelse med Sovjetunionens fald. Hvilke lande er det?
10. Hvilke 2 lande er verdens folkerigeste lande? Find folketallene, tal for befolkningstilvækst, forventet middellevetid og BNP pr. indbygger.
11. Mange lande i Syd - og Østasien har i de seneste to årtier oplevet en høj økonomisk vækst. Angiv navnene på nogle af landene.
12. Kronprinsesse Mary kommer fra Tasmanien. Hvor ligger denne ø ? Hvilket land er øen en del af? Hvorfor er det pågældende land og dets naboland medlemmer af OECD?
13. Hovedstæderne hedder: Tokyo, Seoul, P'yongyang og Ulan Bator - men i hvilke lande?
14. Hvilke lande i Europa er medlemmer af EU, er ansøgerlande til EU og endelig, hvilke europæiske lande er ikke med i EU? Find alle lande på kortet samt navnene på landenes hovedstæder.
15. Hvilke amerikanske lande er medlem af NAFTA? Og hvad er BNP pr. indbygger i landene?
16. Find de 4 største økonomier i Sydamerika (målt på BNP og BNP pr. indbygger).

Modul 5

Ud fra materiale fra Statistisk Tiårsoversigt arbejder eleverne individuelt med at opstille tabeller og figurer, der sammenligner udviklingen i BNP over en tiårig periode i fx Danmark og USA. Der kan arbejdes både med absolutte tal, procentvise ændringer og indekstal, og der kan ud over tabeller fremstilles linje- og søjlediagrammer. Hensigten med dette modul er at gøre eleverne fortrolige med nogle af fagets centrale redskaber samt træne eleverne i anvendelse af it.

B) Finanspolitik

Mål: ”analysere økonomiske balanceproblemer samt analysere og vurdere de samfundsøkonomiske virkninger af økonomisk-politiske indgreb og begivenheder”.

Indhold

- statsfinanserne, herunder skatte- og udgiftsstruktur
- grundlæggende teori om finanspolitik
- finanspolitik og konjunkturudjævning
- multiplikator teori

Introduktion

Kort gennemgang af konjunktursvingninger samt en eller flere artikler om dansk økonomi lige nu, som belyser, om der for tiden er behov for en stramning eller lempelse i finanspolitikken.

Opgave 1

Diskussion på klassen: Med udgangspunkt i aktuelle artikler fra fx De økonomiske Vismænd eller Nationalbanken diskuteres på klassen den aktuelle finanspolitik.

Opgave 2

Gruppearbejde: Eleverne indsamler oplysninger om skatte- og udgiftsstrukturen i udvalgte EU-lande, hvorefter de analyserer, hvilke forskelle der eksisterer mellem landenes skatte- og udgiftsstruktur. Gruppearbejdet afsluttes med en diskussion på klassen om, hvad der kan være årsagerne til forskellene i skatte- og udgiftsstrukturen.

C) Udenrigshandel

Mål: ”.....” redegøre for udviklingen i Danmarks udenrigshandel .....

- Danmarks eksport fordelt på lande
- Danmarks eksport fordelt på varegrupper
- Danmarks styrkepositioner, herunder fokus på lægemiddelindustrien
- faktorer der påvirker udviklingen i eksporten, herunder udenlandsk efterspørgsel og konkurrenceevne

Introduktion

Aktuelle artikler, der belyser Grønlandsk/ dansk eksport (den aktuelle vækst i eksporten, eksporten til visse

regioner, succes/fiaskohistorie fra en dansk eksportvirksomhed, den seneste udvikling i handelsbalancen mv.). Til artiklerne er der knyttet nogle spørgsmål, som eleverne besvarer individuelt eller parvis, og svarene diskuteres på klassen.

Opgave 1

Eleverne analyserer individuelt Danmarks eksport fordelt på lande (dels den aktuelle fordeling og dels set over en tiårsperiode). Eleverne skal påpege vigtige ændringer i landesammensætningen samt forsøge at forklare nogle af disse ændringer.

Materiale: kopi af tabeller fra Statistisk Tiårsoversigt med tilknyttede spørgsmål.

Resultatet af arbejdet diskuteres på klassen.

Som introduktion til opgave 2

- Samtaleundervisning om Danmarks styrkeområder (fødevarer, energi, møbler, vindmøller mv.) eller
- 'brainstorm', hvor eleverne kommer med forslag til danske varer, som er kendt i udlandet (fx ud fra oplægget: ”hvad møder I af danske varer, når I er på ferie i udlandet?”).
- Introduktionen afrundes med fokus på lægemiddelindustrien, hvor eleverne kan komme med eksempler på danske medico-virksomheder.

Opgave 2

Todelt gruppeopgave:

- Eleverne skal via nettet kortlægge og analysere den danske lægemiddelindustri eksport (www.talogdata.dk). Eleverne skal således redegøre for udviklingen i lægemiddeleksporten i de senere år.
- Herefter skal de redegøre for, hvilke lande der er de største afsætningsmarkeder samt forklare, hvorfor netop disse lande dominerer (befolkningstal, købekraft mv.). Endvidere skal eleverne analysere eksportvæksten på de forskellige markeder og herunder (med udgangspunkt i viden om økonomisk teori samt økonomiske sammenhænge og begivenheder) give forklaringer på, hvorfor eksporten er gået frem på nogle markeder og tilbage på andre.
- Eleverne skal vurdere, hvilke lande der i de kommende år må forventes at få en stigende betydning for den samlede danske eksport af lægemidler.
- Gruppearbejdet afsluttes med gruppevis fremlæggelse på klassen. Fremlæggelsen kan fx ske stikprøvevis, således at grupperne fremlægger forskellige dele af opgaven.

- Afslutningsvis præciserer læreren de teoretiske årsager til udviklingen i eksporten af lægemidler på de forskellige markeder (fx udviklingen i dollarkursen og økonomisk vækst i de enkelte lande).

Perspektiverende emner

- inddragelse af handelsteorier
- diskussion af, hvordan en eventuel indførelse af euro i Danmark må forventes at påvirke
- vores eksportstruktur
- artikler om andre styrkeområder i dansk eksport
- outsourcing/globalisering

D) Valuta og valutasamarbejde

Mål: ” analysere økonomiske balanceproblemer samt analysere og vurdere de samfundsøkonomiske virkninger af økonomisk-politiske indgreb og begivenheder. ”

Indhold

- 1) valutakurser og valutakursdannelse
- 2) valutakurssystemer, herunder ERM2
- 3) ØMUen
- 4) den effektive kronekurs
- 5) valutakursernes betydning for konkurrenceevnen og relevante økonomiske nøgletal

Introduktion

Samtaleundervisning på klassen, hvor begreberne flydende og faste valutakurser introduceres, og hvor årsager til valutakurssvingninger diskuteres. Herefter uddeles en aktuell artikel om udviklingen i et eller flere landes valutaer. Til artiklen er der knyttet nogle spørgsmål, som eleverne besvarer individuelt eller parvis, hvorefter svarene diskuteres på klassen.

Opgave 1

Eleverne fremstiller en kurve, der viser udviklingen i den amerikanske dollar over for euroen siden 1999, og en kurve, der viser udviklingen i den danske krone over for euroen siden 1999. Hvorefter den konstaterede udvikling i valutakurserne analyseres, og konsekvenserne for Danmarks internationale konkurrenceevne vurderes. Opgaven kan løses individuelt eller parvis. Kilde kan fx være: www.nationalbanken.dk . Resultatet af elevarbejdet diskuteres på klassen.

På klassen gennemgås dernæst relevant teori vedrørende flydende og faste kurser. Ligeledes gennemgås EU's monetære union, herunder konvergenskriterierne for at kunne deltage i den monetære union. I form af samtaleundervisning analyseres og vurderes fordele og ulemper for Danmark ved at deltage i ERM2 og fordele og ulemper ved at stå uden for ØMUen.

Opgave 2

Eleverne får udleveret en kurve, der viser udviklingen i den effektive kronekurs fra den seneste tiårsperiode. (Kilde: Nationalbanken). Ud fra kurven skal eleverne redegøre for, i hvilke perioder kronen er blevet henholdsvis apprecieret eller deprecieret. Ligeledes skal eleverne finde frem til nogle mulige forklaringer på den stedfundne udvikling i den effektive kronekurs. Opgaven løses individuelt eller parvis og diskuteres efterfølgende på klassen.

Afslutning

Repetition (evt. introduktion) af samfundsøkonomiske nøgletal som fx: økonomisk vækst, arbejdsløshed, overskud på betalingsbalancens løbende poster, overskud på det offentlige budget, inflation og den lange rente.

Herefter diskussion på klassen om, hvordan de aktuelle nøgletal må forventes at blive påvirket af ændringer i kronens internationale værdi, herunder den aktuelle ændring eller den forventede ændring i kronens værdi.

Gæstelærer

Det anbefales at der i forløbet inddrages en person fra udlandsafdelingen i et stor eller mellemstort pengeinstitut til at fortælle om den daglige handel med valuta og om valutaspekulation mv.

E) Samfundsøkonomiske balanceproblemer

Mål: ” analysere økonomiske balanceproblemer samt analysere og vurdere de samfundsøkonomiske virkninger af økonomisk-politiske indgreb og begivenheder ” og ” forklare konjunkturudviklingen i Danmark. ”

Indhold

- økonomiske balanceproblemer
- økonomisk vækst og konjunkturforløb
- forsyningsbalance
- økonomiske nøgletal og samfundsøkonomiske sammenhænge

Introduktion

Eleverne får udleveret talmateriale vedrørende forsyningsbalancen og økonomiske nøgletal vedrørende Danmark. Tallene bør både omfatte aktuelle tal og prognoser. (Kilde: OECD- Economic Outlook).

Opgave 1

Med udgangspunkt i talmaterialet analyserer eleverne parvis udviklingen i forsyningsbalancen og de økonomiske nøgletal, herunder:

- udviklingen i den økonomiske vækst
- hvilke efterspørgselskomponenter, der bidrager positivt eller negativt til væksten
- sammenhængen mellem vækstraten og de økonomiske nøgletal
- Herefter vurderer eleverne:
- om Danmark er inde i en højvækstperiode eller en lavvækstperiode
- hvad der for tiden er Danmarks alvorligste balanceproblem

På klassen diskuteres resultatet af elevernes analyser og vurderinger. I forbindelse hermed repeteres samfundsøkonomiske sammenhænge og konjunkturforløb.

Opgave 2

Eleverne finder fx ved hjælp af Statistisk Tiårsoversigt Danmarks vigtigste samhandelslande. Ved lodtrækning fordeles landene på elevgrupper. De enkelte grupper analyserer og vurderer den økonomiske udvikling i det tildelte land på samme måde, som de i opgave 1 analyserede og vurderede den økonomiske udvikling i Danmark. Desuden vurderer eleverne, hvordan den økonomiske udvikling i Danmarks samhandelslande må forventes at påvirke den økonomiske udvikling i Danmark.

Grupperne præsenterer deres analyseresultater og vurderinger i plenum på klassen.

Supplement

Artikler, der beskriver den økonomiske udvikling i de behandlede lande, kan inddrages til at perspektivere elevernes analyser og vurderinger.

F) Samspillet mellem husholdninger og virksomheder samt økonomiske politikker

I det følgende beskrives et længerevarende undervisningsforløb, som bidrager til opfyldelsen af nedenstående mål:

Mål: ” anvende viden om økonomisk teori og metode til analyse af samfundsøkonomiske sammenhænge og af samspillet mellem de økonomiske delsektorer. ”

Indhold

- husholdninger, forbrugsadfærd, forbrugs- og opsparingskvoter
- virksomheder, erhvervsstruktur og virksomhedsstruktur
- arbejdsmarkedet, arbejdsstyrke, erhvervsfrekvens, løndannelse og arbejdsløshed
- konkurrenceevneforbedrende politik
- strukturpolitik

Arbejdsformer

Undervisningsforløbet omfatter teorigennemgang, der kan gennemføres enten som samtaleundervisning eller som foredragsrækker, øvelsesundervisning i små grupper samt selvevalueringsøvelser og test.

Afslutningsvis udarbejder eleverne et miniprojekt, hvor produktet er en synopsis. Synopsen danner baggrund for en mundtlig fremlæggelse.

Øvelsesopgaver

- Eleverne løser individuelt nedenstående opgaver:
- beregning af forbrugs- og opsparingskvoter ud fra udleveret talmateriale
- aktuelt materiale om forbrugs- og opsparingskvoter analyseres og vurderes med hensyn til
- udviklingen i kvoterne og konsekvenserne af udviklingen. (Kilde: fx Det økonomiske Råd:
- Dansk Økonomi)
- ændringer i den danske erhvervsstruktur analyseres ved hjælp af materiale fra Statistisk
- Tiårsoversigt
- ændringer i arbejdsløsheden analyseres ved hjælp af materiale fra Statistisk Tiårsoversigt fx med hensyn til den generelle udvikling, udviklingen på køn, alder, geografi og fag.

Selvevalueringsøvelser

Disse øvelser fokuserer på centrale faglige problemstillinger som strukturledighed, outsourcing, arbejdsmarkedspolitiske indgreb og ændringer i forbrugertillid. Eleverne kan eksempelvis analysere og vurdere de konkrete problemstillinger ud fra hv-spørgsmål.

Læreren udarbejder en vejledende løsning til selvevalueringsøvelserne, som indeholder krav til både fagligt indhold og faglig metode samt angiver point for de enkelte delopgaver og en pointfordeling med karakterfordeling. Løsningen udleveres enten sammen med opgaven, hvilket kræver stor selvdisciplin hos eleverne, eller efter at opgaven er løst. Uanset tidspunktet for udleveringen af løsningen er det eleven, der selv skal vurdere sin egen løsning og give karakter på basis af det opnåede antal point.

Test

Der kan indlægges 2 til 3 test i forløbet i form af ”rigtig/forkert” svar eller multiple choice, herved testes blandt andet om elevernes viden om faglige begreber og faktuelle forhold er tilfredsstillende.

Afslutning

Undervisningsforløbet afsluttes med et miniprojekt, hvor eleverne i grupper af 3 til 4 personer analyserer en af følgende økonomiske politikker:

- konkurrenceevneforbedrende politik (valutapolitik eller indkomstpolitik)
- strukturpolitik (arbejdsmarkedspolitik eller erhvervs politik)
- og vurderer virkningerne af den økonomiske politik for henholdsvis husholdningerne og virksomhederne.
- Produktet er en synopsis på maksimalt 4 sider. Synopsen, der kopieres til resten af klassen, danner baggrund for et mundtligt oplæg på klassen.

G) Økonomisk udviklingsgrad og levevilkår i udvalgte lande

Økonomisk udviklingsgrad og levevilkår i udvalgte lande.

Et emneforløb i international økonomi B om udarbejdelse af et fælles kompendium omhandlende udvalgte landes økonomiske levevilkår.

(Andre fag såsom samtidshistorie B og fremmedsprog kan inddrages)

Formål Formålet med emneforløbet er, at eleverne opbygger faglige begreber og udvikler faglige metoder inden for samfundsforståelse og samfundsøkonomiske problemstillinger. Forløbet bidrager til, at eleverne arbejder på forskellige taksonomiske niveauer, og at eleverne gruppevis samt i fællesskab producerer et fælles produkt. Samtidigt bidrager forløbet til at styrke elevernes viden om og forståelse af baggrunden for de store globale forskelle i økonomisk udviklingsgrad og levevilkår.

Mål Forløbet tager udgangspunkt i de faglige mål for international økonomi B: ”*redegøre for forskelle i levevilkår i lande på forskellige udviklingstrin*” og ”*analysere tabeller, diagrammer og tekst vedrørende et landserhvervsstruktur, demografi og økonomi*”

Forløbets konkrete mål er:

- at kunne redegøre for forskellige landekategorier (ilande, ulande, høj-, mellem- og lavindkomstlande, og NIC lande) ud fra konkrete udviklingskendetegn
- at kunne redegøre for, analysere og vurdere forskelle i levevilkår ved at anvende forskellige udviklingskendetegn
- at der konkret arbejdes med forskellige data, der belyser erhvervsstruktur, levevilkår, demografiske forhold og økonomisk udvikling i forskellige lande og regioner
- at eleverne styrkes i informationssøgning, anvendelse af kildemateriale og vurdering af pålideligheden af de anvendte kilder.

Kernestof International økonomi:

”*erhvervsstruktur, levevilkår og demografisk udvikling*”

Didaktik Der anvendes deduktiv undervisningsmetode til indlæring af faglige begreber og metoder og en elevaktiverende arbejdsform ved den praktiske anvendelse af begreber og metoder i forbindelse med udarbejdelse af et fælles kompendium. Kompendiet udarbejdes i grupper med udgangspunkt i den forudgående undervisning og elevernes egen kildesøgning.

Arbejdsform

Forløbet starter med klasseundervisning i begreber og metoder til måling af økonomisk udviklingsgrad og levevilkår.

Forud for gruppearbejdet tildeles grupperne forskellige geografiske/økonomiske regioner. Hver gruppe redegør for, analyserer og vurderer et antal af regionens landes økonomiske udviklingsgrad og levevilkår efter et fastlagt skema.

It

Produktformen kan være en skriftlig rapport, som udgør et kapitel i det fælles kompendium og en mundtlig fremlæggelse i form af et resume af det skriftlige bidrag. Fokus er især på, hvordan eleverne udvælger relevant stof samt redegør for, analyserer og vurderer det udvalgte materiale, og

hvordan eleverne i fællesskab kan bidrage til, at klassen samlet erhverver en bedre helhedsforståelse af den samfundsøkonomiske udvikling og de globale levevilkår.

It anvendes til informationssøgning og som praktisk redskab til fremstilling af kompendiet, inklusiv opstilling af tabeller og diagrammer.

Et konferencesystem kan anvendes i den pædagogiske proces mellem grupperne og læreren.

Grupperne sender delbidrag til vurdering (processkrivning).

Evaluering Der anvendes en løbende evaluering i forbindelse med processkrivningen af kompendiet. Det færdige kompendium og det korte mundtlige oplæg evalueres mundtlig.

Tilrettelæggelse

Et par klokketimer til undervisning i økonomisk udviklingsgrad og levevilkår, herunder begreber og metoder.

En klokketime til organisering af grupper, fordeling af regioner og anvisning af fælles ramme for udarbejdelse af kompendiet.

Klassen inddeles i 8 grupper (Mellemamerika og Caribien, Sydamerika, Nordafrikanske lande, Afrikanske lande syd for Sahara, Mellemøsten, Sydasien, Østasien og vestlige industrilande) og vælger inden for regionen 4 til 5 repræsentative lande, som kan belyse forskelle i økonomisk udviklingsgrad og levevilkår.

6 - 8 klokketimer til udarbejdelse af kompendiet og et par klokketimer til fremlæggelse og afslutning.

H) Forslag til undervisningsforløb med åbne cases

Undervisningsforløb med åbne cases indebærer, at eleverne får mulighed for at arbejde med emner på tværs af faget. Samtidigt styrkes elevernes selvstændighed ved casemetodens arbejdsproces, som kan opdeles i 4 hovedfaser:

- identificering af samfundsøkonomiske problemstillinger
- analyse af problemstillingerne ved anvendelse af relevant økonomisk teori
- udarbejdelse af løsningsforslag til de konkrete problemstillinger
- vurdering af løsningsforslagenes samfundsøkonomiske konsekvenser på kort og lang sigt.

Nedenfor præsenteres forskellige forslag til emner og materialer til en case.

Forslag 1

Finansloven og de samfundsøkonomiske balanceproblemer

Casemateriale:

- interview (DR 1 eller TV 2) med finansministeren i forbindelse med fremlæggelsen af det
- kommende års finanslov, politisk forlig om finansloven eller vedtagelse af det kommende
- års finanslov
- avisartikler
- aktuelt statistisk materiale med økonomiske nøgletal fx fra Budgetredegørelsen
- supplerende materiale søges efter behov af eleverne.

Forslag 2

Danmarks internationale konkurrenceevne og outsourcing

Casemateriale:

- udviklingen i det lokale erhvervsliv fx en dominerende branche - tekstil- og beklædningsindustri, træ- og møbelindustri, fødevarerindustri, elektronikindustri, mv. -
- illustreret ved enten et virksomhedsbesøg, en gæstelærer eller presseomtale avisartikler omhandlende nationale og internationale aspekter ved problemstillingen
- aktuelle statistikker fx vedrørende erhvervsstruktur og beskæftigelse fordelt på brancher.

Rapporter, tidsskrifter mv.

I dette afsnit henvises til en række publikationer som såvel underviserne og eleverne kan trække på for at aktualisere og perspektivere den daglige undervisning.

Danmarks Statistik: Statistisk Tiårsoversigt

Dette er en årlig publikation, der indeholder statistik vedrørende stort set alle områder af det danske samfund. De seneste udgaver indeholder også udviklingskendetegn for andre lande. Det anbefales at lærerne har et eksemplar hver, ligesom skolens bibliotek bør have nogle eksemplarer. Såfremt skolens økonomi rækker dertil, så anbefales det, at eleverne har deres eget eksemplar af Statistisk Tiårsoversigt, eller at skolen har et klassesæt. Men da mange af nøgletallene er tilgængelige via www.statistikbanken.dk og www.dst.dk, er dette ikke et must.

Det økonomiske Råd: Dansk økonomi

Dette er halvårsrapporter om dansk økonomi. Rapporterne indeholder også mindre afsnit om den økonomiske udvikling i den globale økonomi samt i de store i-lande. Hver halvårsrapport tager 2-3 emner op til diskussion fx velfærdsstat, arbejdsmarked, og globalisering. Rapporterne kan frit downloades på hjemmesiden: www.dors.dk. Det anbefales at lærerne har et eksemplar hver,

ligesom rapporterne anbefales til skolens bibliotek.

Finansministeriet: Økonomisk redegørelse

Dette er regelmæssige rapporter om dansk økonomi, der ofte medtager mindre afsnit om den økonomiske situation i den globale økonomi samt i de store i-lande. Kan frit downloades på hjemmesiden: www.fm.dk . Rapporterne anbefales til skolens bibliotek.

Finansministeriet: Finansredegørelse

Dette er en årsrapport vedrørende forskellige områder af dansk økonomi. Emner i rapporten er: finanspolitik, konkurrenceevne, arbejdsmarkedsforhold mv. Finansredegørelsen kan frit downloades på hjemmesiden: www.fm.dk . Redegørelsen anbefales til skolens bibliotek.

Finansministerier: Budgetoversigt

Dette er en lille publikation, som indeholder nøgletal for finanslov og offentlige indtægter og udgifter (DAU-saldo, finanseffekt mv.). Publikationen er fx velegnet i relation til en caseopgave om finansloven. Budgetoversigten kan frit downloades på hjemmesiden: www.fm.dk .

Nationalbankens Kvartalsoversigt

Dette er Nationalbankens kvartalsmæssige tidsskrift om den aktuelle udvikling i dansk og global økonomi med vægten på aktuelle valutamæssige og monetære problemstillinger. Desuden indeholder kvartalsoversigten artikler om diverse monetære emner. Kvartalsoversigten kan frit downloades på hjemmesiden: www.nationalbanken.dk . Det anbefales at lærerne har et eksemplar hver, og at skolens bibliotek har et eksemplar.

Nationalbankens Årsberetning

Dette er Nationalbankens årsrapport om den monetære og valutamæssige udvikling i den danske og den globale økonomi. Årsberetningen indeholder desuden artikler om diverse monetære emner. Årsberetningen kan frit downloades på hjemmesiden: www.nationalbanken.dk . Det anbefales, at lærerne har et eksemplar hver, og at skolens bibliotek har et eller flere eksemplarer.

OECD Economic Outlook

Dette er en halvårsrapport fra OECD om den aktuelle økonomiske situation i hvert af OECDlandene.

Rapporterne indeholder desuden et appendiks med mange relevante nøgletal. Kan frit downloades på hjemmesiden: www.oecd.org . På hjemmesiden er der i øvrigt mange forskellige rapporter om samfundsøkonomiske forhold, som kan være yderst anvendelige til cases. Halvårsrapporterne anbefales til skolens bibliotek.

The Economist

Dette er en engelsksproget tidsskrift med mange aktuelle artikler om økonomi, handel, valuta og økonomisk politik mv. Tidsskriftet udkommer ugentligt. På hjemmesiden: www.economist.com er der en søgemaskine til ældre artikler samt nøgletal om lande, hvilket dog kræver abonnement. The Economist anbefales til skolens bibliotek.

Tidsskriftet Kontakt

Dette er et månedligt tidsskrift, der udgives af Mellemløst Samvirke. Tidsskriftet behandler især forholdene i de fattige lande, og tidsskriftet inddrager ofte emner som: handel, WTO og globalisering. Kontakt er velegnet i forbindelse med landebeskrivelser. I øvrigt er hjemmesiden:

www.ms-dan.dk god med hensyn til oplysninger om ulandsforhold og WTO mv. Tidsskriftet anbefales til skolens bibliotek.

WTO International Trade Statistics / WTO Annual Report

Ovenstående årsrapporter indeholder mange vigtige nøgletal om den globale handel, hvorfor rapporterne fx er anvendelige i forbindelse med arbejdet med emneområderne: handel og globalisering. Rapporterne kan frit downloades på hjemmesiden: *www.wto.org* . Rapporterne anbefales til skolens bibliotek.

World Bank: World Development Report

Dette er en årsrapport om globale økonomiske forhold hovedsagligt set ud fra et ulandsperspektiv. Rapporterne indeholder desuden et appendiks med mange relevante nøgletal, hvoraf mange kan findes på hjemmesiden: *www.udviklingstal.dk* .

UNDP: Human Development Report

Dette er en årsrapport om forholdene i ulandene, som indeholder mange økonomisk-geografiske nøgletal, hvilket gør rapporten velegnet i forbindelse med landebeskrivelser. Årsrapporten kan frit downloades på: <http://hdr.undp.org/reports/> . Rapporten anbefales til skolens bibliotek.

EU-kommissionen: Economic Forecast

Dette er en halvårsrapport, der indeholder analyser af og prognoser for EU-landenes økonomi. Rapporten indeholder både vigtige nøgletal for alle EU-landene samt store globale økonomier. Rapporterne kan frit downloades på: http://europa.eu.int/comm/economy_finance

IMF: World Economic Outlook

Dette er en halvårsrapport med analyser af den globale økonomi. Rapporterne indeholder nøgletal fra alle verdens lande, herunder økonomisk vækst, betalingsbalance mv. Rapporterne er derfor anvendelige i forbindelse med landebeskrivelser. Halvårsrapporterne kan frit downloades på: www.imf.org/external/pubind.htm .

EUObserver

Dette er en netavis med aktuelle nyheder om EU, der findes på hjemmesiden: www.euobserver.com .

Med hensyn til informationskilder til international økonomi skal der desuden henvises til Handelsskolernes Biblioteksforening , som har udarbejdet en fortegnelse over relevante kilder til faget. Ligeledes skal der gøres opmærksom på Skolernes Databaseservice (Skoda), som blandt andet har en database indeholdende alle avisartikler i de ledende danske aviser i de seneste 8 år.